

The Project Gutenberg eBook of Kungahällan kuningattaria ynnä muita kertomuksia, by Selma Lagerlöf

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kungahällan kuningattaria ynnä muita kertomuksia

Author: Selma Lagerlöf

Translator: Aarni Kouta

Release date: December 16, 2013 [EBook #44446]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KUNGAHÄLLAN KUNINGATTARIA YNNÄ MUITA KERTOMUKSIA ***

Produced by Tapio Riikonen

KUNGAHÄLLAN KUNINGATTARIA

ynnä muita kertomuksia

Kirj.

SELMA LAGERLÖF

Suom. Aarni Kouta

WSOY, Porvoo, 1905.

SISÄLLYS:

Suuren Kungahällan paikalla
Metsän kuningatar
Sigrid Storråda
Astrid
Margareta Fredkulla
Ragnhildsholman kuningatar

SUUREN KUNGAHÄLLAN PAIKALLA

Jos matkamies, joka on kuullut kerrottavan vanhasta Kungahällan kaupungista, osuu sen muinaiselle paikalle Nordre-joen varrelle, hän aivan varmaan kummastuu suuresti. Hän ihmettelee, ovatko kirkot ja linnat voineet hävitä olemattomiin kuin sulava lumi vai onko maa ne niellyt. Hän on joutunut paikalle, jossa muinoin kohosi mahtava kaupunki, mutta ei näe ainoakaan katua, ei laivasiltaa. Hän ei löydä raunioita eikä palaneiden talojen jätteitä, vaan näkee ainoastaan herraskartanon, jota ympäröivät vihreät puut ja punaiset ladot. Hän näkee vain avaria niittyjä ja viljavainioita, joihin aura vuodesta vuoteen viiltää vakojaan, rakennusten perusmuurien enempiä kuin pihakiviyksenkään missään estämättä.

Mahdollisesti vieras ensin laskeutuu joen rantaan. Noita suuria laivoja, jotka purjehtivat Itämeren-satamiin ja kaukaiseen Espanjaan, hän ei tosin odota löytävänsä, mutta joitakin vanhojen laivaveistämöiden, isojen venetalaiden ja siltojen jäännöksiä toivoo sentään näkevänsä. Hän luulee löytävänsä sellaisen suuren uunin, joissa keitettiin suolaa, tahtoo nähdä satamaan johtaneen kadun kivityksen. Hän tiedustelee Saksansiltaa ja Ruotsinsiltaa, haluaa nähdä Itkijättäriensillan, jossa Kungahällan naiset heittivät hyvästit miehilleen ja pojilleen näiden lähtiessä pitkille retkille. Mutta päästyään joenrantaan ei matkailija näe muuta kuin aaltoilevan ruo'ikon. Hän näkee lauttauspaikkaan vievän kuoppaisen ajotien, muutamia kiikkeriä veneitä ja pienen, litteän lautan, jolla maalaisvankkureita kuljetetaan Hisingenin puolelle. Mutta ainoakaan suurta alusta ei näy pyrkimässä hiljalleen jokea ylös, ei edes tummaa laivanrunkoa pohjassa lahoamassa.

Kun matkamies ei joenrannasta löydä mitään erikoista, hän ehkä koettaa ottaa selkoa kuuluisasta Luostarikummusta. Hän ehkä tahtoi nähdä sitä ennen muinoin ympäröineiden vallipaalujen ja vallien jätteitä. Hän ehkä tahtoo nähdä korkean linnan ja pitkät luostarirakennukset. Hän tuumii, että ainakin joitakin sirpaleita pitäisi olla jäljellä ihanasta Ristikirkosta, jossa säilytettiin Jerusalemissa tuotua ihmeitätekevää ristiä. Hän ajattelee lukemattomia muistomerkkejä, joita toisia muinaisajan kaupunkeja kattavat pyhät kummut ovat peittonaan, ja sydän alkaa sykkiä iloisesta odotuksesta. Mutta tullessaan vanhalle kukkulalle, joka kohoaa yli vainioiden, hän ei tapaa siellä mitään muuta kuin muutamia humisevia puita. Hän ei löydä muureja, torneja eikä rakennusten päätyjä, joihin on puhkaistu suippokaari-ikkunoita. Puiden siimeksessä näkyy puutarhasohvia ja tuoleja, mutta ei pylväikköjen somistamia luostarinpihoja, ei ainoakaan kauniiksi kirjailtua hautakiveä.

No niin. Kun vieras ei täältäkään löydä mitään, hän rupeaa ehkä etsimään vanhaa kuninkaankartanoa. Hän ajattelee varmaan niitä suuria saleja, joista Kungahällä oli saanut nimensä. Ehkä olisi kuitenkin säilynyt joitakin jätteitä kynnäränpaksuisista seinähirsistä tai Norjan kuninkaiden pitopaikkanaan käyttämän laajan suojan alla sijainneista syvistä kellareista. Hän ajattelee kuninkaankartanon tasaista vihreää pihamaata, missä kuninkaat opettivat hopeakenkäisiä nuoria varsoja ja kuningattaret lypsivät kultasarvisia lehmiä. Hänen mieleensä johtuu korkea neitsyt-kammio, panimo isoine kattiloineen, paistintupa, missä kerrallaan lyötiin pataan härän puolikas ja vartaaseen kokonainen sika. Hän ajattelee orjainasuntoa, haukkahäkkiä ja ruoka-aittaa, kaikkia vanhuuttaan sammaltuneita, lohikäärmeenpäillä koristettuja rakennuksia, jotka tiheänä rykelmänä ympäröivät kartanoa. Niin monista rakennuksista täytyy toki jotakin olla jäljellä, hän ajattelee itseksensä.

Mutta kun muukalainen kyselee vanhaa kuninkaankartanoa, hänet opastetaan herraskartanoon, jossa on lasikuisti ja talvipuutarha. Vanha kunniaistuin on kadonnut, samoin kaikki hopealla silatut juomasarvet ja härännahalla päällystetyt kilvet. Hänelle ei voida näyttää edes tiheää lyhyttä nurmea kasvavaa, sileää pihamaata, jossa oli kapeita mustaan multaantallattuja käytäviä. Hän näkee hyötymansikkamaita ja ruusuistutuksia, iloisia pienokaisia ja nuoria tyttöjä leikkimässä omena- ja päärynäpuiden siimeksessä. Mutta hän ei näe painiskelevia uroita eikä sulkapalloja lyöviä ritareita.

Matkamies ehkä kyselee toritammea, jonka alla kuninkaat istuivat käräjiä ja jonka katveeseen oli pystytetty kaksitoista tuomarinkiveä. Tai sitä pitkää katua, jota väitettiin peninkulman pituiseksi. Tai rikkaiden kauppiaiden kartanoita, joita erottivat toisistaan pimeät kujat ja joilla oli omat siltansa ja

venetalaansa joenrannassa. Tai torin varrella kohoavaa Mariankirkkoa, missä merenkävijät uhrasivat pieniä takiloituja laivoja ja murheen raskauttamat pieniä hopeasydämiä.

Mutta hänelle ei ole mitään näytettävää. Lehmät ja lampaat käyvät laitumella samoilla paikoilla, missä tuo pitkä katu muinoin kulki. Torin kohdalla kasvaa ruista ja kauraa, ja talleja ja navetoita kohoaa niillä tienoin, missä markkinäväki muinoin tungeskeli houkuttelevien kauppakojujen ympärillä.

Kaikki tämä tekee vieraan matkamiehen aivan varmaan murheelliseksi. Eikö siis yhtään mitään ole jäljellä? kysyy hän kai; eikö minulle siis ole mitään näytettävää?

Ja ehkä hän luulee, että häntä on petetty. Hän sanoo varmaan, ettei suuri Kungahällä ole voinut sijaita tällä paikalla. Sen paikan on täytynyt olla jossakin muualla.

Silloin vieras on vietävä joenrantaan, hänelle on näytettävä kömpelösti hakattu kivilohkare ja raaputettava pois hopeanharmaa sammal, niin että hän voi nähdä muutamia kiveen piirrettyjä kuvioita.

Hän ei ymmärrä, mitä ne esittävät; ne tuntuvat yhtä käsittämättömiltä kuin kuun tummat laikut. Mutta hänelle pitää vakuuttaa niiden esittävän laivaa ja hirveä ja että ne on ennen muinoin kaiverrettu kiveen kaupungin ensimmäisen perustamisen muistoksi.

Ja kun hän ei yhä vielääkään ymmärrä, hänelle on kerrottava, mitä tuo kivikirjoitus esittää.

METSÄN KUNINGATAR

Marcus Antonius Poppius oli arvossapidetty roomalainen kauppias. Hän kävi kauppaa kaukaisissa maissa ja lähetti Ostian satamasta hyvin varustettuja kolmisoutulaivoja Espanjaan ja Britanniaan, jopa Germanian pohjoisrannikolle saakka. Onni suosi häntä, ja hän kokosi suunnattomia rikkauksia, jotka hän ilomielin ajatteli jättävänsä perinnöksi ainoalle pojalleen.

Mutta valitettavasti ei tämä poika ollut perinyt isänsä kuntoa. Voi! Koko maailman sen tietää. Rikkaan miehen ainoa poika! Tarvitseeko mainita enempää? Aina sama juttu.

Saattaisi uskoa jumalien antavan rikkaille miehille pojiksi tuollaisia inhottavia laiskureita, veltoja, raukeita houkkioita osoittaakseen ihmisille, miten äärettömän mieletöntä rikkauksien kokoaminen on. Milloin ihmisten silmät aukeavat? Milloin he alkavat ottaa varteen jumalien opetuksia?

Nuori Silvius Antonius Poppius oli parinkymmenen ikäisenä ehtinyt maistaa elämän kaikkia nautintoja. Hän uskotteli mielellään olevansa niihin kaikkiin kyllästynyt, mutta siitä huolimatta ei saattanut huomata hänen vähänkään laimeammin etsivän niitä. Päinvastoin; hän joutui aivan epätoivoon, kun itsepäinen, merkillinen kova onni, joka yht'äkkiä alkoi vainota häntä, rupesi häiritsemään hänen huvielämänsä. Hänen numidialaiset hevosensa rampautuivat päivää ennen vuoden suurimpia kilpa-ajoja, luvattomat rakkaussuhteet tulivat ilmi, taitavin ruoanlaittaja kuoli suokuumeeseen. Siinä oli jo aihetta liaksikin murtamaan mielenlujuutta, joka ei ollut terästynyt vaivoissa ja ponnistuksissa. Nuori Poppius tunsu itsensä niin onnettomaksi, että päätti lopettaa päivänsä. Hän tuumi, ettei voisi paremmin paeta niitä vastoinkäymisen jumalia, jotka häntä vainosivat ja tekivät elämän kärsimykseksi ja kidutukseksi.

Voihan ymmärtää onnetonta, joka tekee itsemurhan päästäkseen pakoon ihmisten vainoa, mutta ainoastaan Silvius Antoniuksen kaltainen houkkio saattoi ajatella sellaista keinoa paetakseen jumalia. Se johtaa mieleen kuuluisan kertomuksen miehestä, joka juoksi leijonaa pakoon ja loikkasi suoraan sen ammottavaan kitaan.

Nuori Poppius oli aivan liian vento mies valitakseen verisen kuolintavan. Ei tuntunut liioin miellyttävältä ottaa tuskia tuottavaa myrkyä. Tarkoin asiaa harkittuaan hän päätti vaipua lempeään kuolemaan aaltojen helmaan. Mutta menessään Tiberin rantaan hukuttautumisaikeissa hän ei saattanutkaan jättää ruumistaan joen likaisen, raskaana vyöryvän veden vellottavaksi. Kauan hän epäröi tuijottaen virtaan. Silloin hän joutui virtojen yllä uinuvana leijuvan tenhovoiman lumoihin. Hän tunsu tuollaista suurta, pyhää kaipausta, joka elähdyttää noita luonnon rauhattomia vaeltajia, ja hän halusi nähdä meren.

»Tahdon kuolla sinikirkkaaseen mereen, joka pohjaan saakka kimaltelee päivän kullassa», virkkoi Antonius itsekseen. »Ruumiini levätköön punakorallivuoteella. Niiden vaahtokuohujen, jotka nostatan vaipuessani syvyysiin, tulee olla lumivalkeita ja raikkaita, ei sen noensekaisen kuohun kaltaista, jota

kelluu jokivarsilla.»

Hän riensi heti kotiin, käskei valjastaa hevoset ja ajaa karautti Ostiaan. Hän tiesi yhden isänsä laivoista olevan satamassa lähtövalmiina. Nuori Poppius hoputti juoksijansa täyteen laukkaan ja ehti kuin ehtikin alukseen juuri sen ankkuria nostettaessa. Helppo käsittää, ettei hän katsonut tarpeellisiksi matkatavaroita eikä muita varustuksia. Hän ei edes huolinut kysyä laivurilta, minne kulku oli aikomus suunnata. Matkahan kävi joka tapauksessa merelle; se riitti.

Ei kestänyt kauan, ennen kuin nuoren itsemurhaajan toivo toteutui. Kolmisoutu oli jättänyt taakseen Tiberin suun, Välimeri avautui Silvius Antoniuksen silmien eteen sinisenä, vaahtovälkkeisenä ja auringonkimalteisena. Se sai Antoniuksen uskomaan todeksi sen runoilijoiden väitteen, että vellova vesi on vain ohut verho, joka kätkee taakseen kaikkein ihanimman maailman. Hänen täytyi uskoa heidän sanojaan, että se, joka rohkeasti tunkeutuu läpi vesivaipan, oitis päätyy merenjumalan helmilinnan. Nuori mies onnitteli mielessään itseään, kun oli valinnut tämän kuolintavan. Oikeastaan sitä ei voinut sanoa kuolintavaksi; oli mahdoton uskoa tuon kauniin veden voivan surmata. Se oli ainoastaan oikotie toiseen maailmaan, jonka nautinnot eivät olleet pettäviä eivätkä jättäneet jälkeensä vain raukeutta ja tympeytymistä.

Hän saattoi vain vaivoin hillitä kiihkoaan. Mutta hänen ympärillään kuhisi laivan kansi täynnä merimiehiä. Silvius Antonius käsitti, että jos hän nyt hyppää mereen, lorun loppuna on yksinkertaisesti, että hänen isänsä ravakat merimiehet hyppäävät perässä veteen ja pelastavat hänet.

Samassa tuli laivuri, kun purjeet oli nostettu ja soutajat päässeet kunnolla vauhtiin, nuorta miestä erittäin kohteliaasti puhuttelemaan.

»Aiot siis, Silvius, seurata mukana Germaniaan? Tämä on minulle suuri kunnia.»

Nuori Poppius muisti samassa, ettei tämä mies ollut milloinkaan palannut matkoiltaan tuomatta hänelle lahjaksi jotakin merkillistä esinettä niistä barbaarimaista, joissa oli käynyt. Laivuri oli antanut hänelle puupalikoita, joilla villit osasivat tehdä tulen, suuria häränsarvia, joita he käyttivät juomapikareina, sekä karhunhampaista tehdyn kaulanauhan, joka oli ollut suuren päällikön arvonmerkinä.

Kunnon miehen kasvot aivan säteilivät hänen saadessaan herransa pojan alukseensa. Hän piti sitä uutena todistuksena vanhan Poppiuksen viisaudesta, että tämä lähetti poikansa kaukaisiin maihin eikä enää sallinut nuorukaisen vetelehtiä joutilaiden roomalaishulttioiden parissa oppimassa pelkkää velttoutta ja laiskuutta.

Nuori Poppius antoi laivurin olla harhaluulossaan. Hän pelkäsi tämän heti kääntyvän takaisin, jos hän olisi ilmaissut aikeensa.

»Totisesti, Galenus», sanoi hän, »seuraisin mukana kernaasti tälle matkalle, mutta pelkään, että minun täytyy pyytää sinua laskemaan minut maihin Bajæessa. Tein päätökseni liian äkkiä. Näethän, ettei minulla ole matkavarustuksia eikä rahaa.»

Mutta Galenus vakuutti nuorukaiselle, ettei tämän tarvinnut silti luopua matkasta; se asia oli helposti autettavissa. Hänhän oli oman isänsä hyvinvarustetussa laivassa. Ei häneltä puuttuisi lämpimiä turkiksilla sisustettuja vaatteita, jos ilma kävisi koleaksi, ei kevyitä, syyrialaisista kankaista valmistettuja pukuja, jollaisia merimiehet käyttivät kauniilla ilmoilla luoviessaan ystävällisissä saaristoissa.

Ostiasta lähdöstä oli kulunut kolmisen kuukautta, kun Galenuksen laiva souti kallioiseen, kariseen saaristoon. Ei laivuri itse enempää kuin kukaan miehistäkään ollut oikein selvillä siitä, missä oltiin, mutta olivat kuitenkin iloissaan, kun hetkeksi oli päästy suojaan meren aavalla riehuvilta myrskyiltä.

Olisi todella voinut uskoa Silvius Antoniuksen olevan oikeassa väittäessään, että joku jumaluus vainosi häntä. Yksikään laivaväestä ei muistanut kuunaan olleensa tällaisella matkalla. Kovaonniset merimiehet puhelivat keskenään, etteivät he satamasta lähdön jälkeen olleet nähneet kahta kaunista päivää. Myrskynnyt oli taukoamatta. Heidän oli täytynyt kestää sanomattomia kärsimyksiä. Nälän ja janon kiusaamina oli täytynyt upiuupuneina ja unen puutteesta melkein sairaina hoidella airoja ja purjeita.

Merimiesten tyytymättömyyttä lisäsi se, etteivät he olleet voineet lainkaan käydä kauppaa. Mitenpä he olisivat tohtineet sellaisella säällä yrittää maihin ja levittää tavaroita rannalle harjoittaakseen vaihtokauppaa? Päinvastoin, heidän oli täytynyt, heti kun näkivät rannikon sukeltavan esiin raskaan harmaasta sadeverhosta, joka taukoamatta oli ympäröinyt heitä, kääntää ulommas merelle välttääkseen kuohuvan vaahton kaartamia kareja. Kerran yöllä, ajaututtuaan matalikolle, heidän oli täytynyt heittää puolet lastista mereen. Ja loppuja he tuskin tohtivat ajatellakaan, sillä olihan syytä pelätä, että laivaa

lakkaamalla huuhdelleet hyökyaallot olivat ne kokonaan turmelleet.

Totisesti ei Silvius Antonius näyttänyt olevan mies, jolla on merionnea. Silvius Antonius oli näet yhä elossa, hän ei ollutkaan hukuttanut. Mahdoton yrittää selittää, miksi hän pidensi elämäänsä, joka ei viime aikoina suinkaan voinut olla mieluisampaa kuin silloin, jolloin hän päätti sen lopettaa. Ehkä hän oli toivonut meren tempaavan hänet saaliikseen hänen itsensä tarvitsematta lainkaan puuttua asiaan. Ehkei hän enää rakastanutkaan tuota vihaisena ärjyvää merta, ehkä hän oli päättänyt kuolla marmorisen kylpyaltaansa vihreän välkkyvään, hyvätuoksuiseen veteen.

Mutta jos Galenus ja tämän miehet olisivat tienneet, mistä syystä nuori Poppius oli tullut laivaan, he olisivat aivan varmaan katkerasti valittaneet, ettei hän pannut aikomustaan täytäntöön, sillä kaikki olivat vakuuttuneet siitä, että juuri hänen mukanaolonsa oli syynä vastoinkäymisiin. Monena pimeänä yönä Galenus oli pelännyt merimiesten voivan käydä laivanomistajan pojan kimppuun ja heittää hänet mereen. Useat kertoivat nähneensä mustia käsiä kurottautuvan vedestä tavoittamaan alusta. Eikä tarvinnut, niin arveltiin, heittää arpaa laivamiesten kesken, jotta olisi löytynyt se, jota nuo kädet himoitsivat temmataksaan syvyyteen. Sekä laivuri että miehistö osoittivat Silvius Antoniukselle sen harvinaisen suuren kunnian, että uskoivat kaikkien myrskyjen vinkuvan ilmassa ja myllertävän merta hänen vuokseen.

Jos Silvius Antonius olisi tuona aikana käyttäytynyt kuin mies ja osaltaan puuttunut työhön ja toimiin, olisi ehkä joku matkatovereista säälinyt häntä onnettomana, joka oli joutunut jumalien vihan alaiseksi. Mutta nuorukainen ei älynnyt hankkia miesten myötätuntoa. Hän ei ajatellut muuta, kuin missä oli parhaiten tuulensuojassa, ja etsi lastin joukosta parhaita turkiksia ja peitteitä kylmän varalta.

Mutta yks'kaks' kaikki valitukset hänen mukanaolostaan loppuivat. Heti saatuaan kolmisoudun ajetuksi kariseen saaristoon myrsky oli lakannut riehumasta. Se oli kuin paimenkoira, joka herkeää haukkumasta ja pysyttelee ääneti nähdessään lauman olevan oikealla tolalla navettaan menossa. Raskaat pilviröykkiöt vyöryivät taivaanrannan taa. Aurinko pilkisti esiin. Ensi kertaa koko matkalla laivaväki tunsu kesän ihanuuden leviävän yli luonnon.

Myrskyjen ajelempiin miehiin vaikuttivat auringonpaiste ja lämpö melkein päihdyttävästi. Nyt he eivät kaivanneet lepoa eikä unta, vaan tunsivat itsensä iloisiksi kuin huomenhilpeät lapset. Toivo virisi jälleen. He otaksuivat tapaavansa epälukuisten kalliosaarten takana suuren mantereen. He odottivat tapaavansa ihmisiä — kukapa tietää! Täällä oudolla rannikolla, missä ei ehkä ennen ollut käynyt roomalaisia laivoja, heidän tavaroillaan olisi ehkä hyväkin menekki. Heidän onnistuisi ehkä loppujen lopuksi tehdä hyvät vaihtokaupat ja saada laivan ruuma täyteen suuria karhun- ja hirventaljoja, valkeaa vahaa ja kullankimmeltävää meripihkaa.

Kolmisoudun yhä etsiessä tietä luotojen ja karien lomitse, jotka kasvoivat yhä korkeammiksi, uhkuvan vihreiksi metsäisiksi saariksi, miehet kävivät koristamaan alusta, jotta se herättäisi barbaarien huomiota. Laiva, joka ilman koristeitakin oli mitä ihanin ihmiskätten aikaansaannos, kellui kohta laineilla kilpaillen loistossa korkeasulkaisimpienkin lintujen kanssa. Äsken vielä se oli ollut melkein tuuliajolla ja myrskyn runtelemana, nyt sen mastossa oli kultainen salko ja suurenmoiset purppurareunaiset purjeet. Keulassa oli säihkyvä Neptunuksen kuva ja perässä värikäs silkkikankainen telta. Eivätkä merimiehet tietenkään unohtaneet verhota laivankylkiä matoilla, joiden riippuvat ripsut viistivät vedenpintaa, ja kietoa raskaisiin airoihin kultanauhoja.

Eikä laivaväki tietenkään jättänyt ylleen suolaisen meriveden läpikostuttamia vaatteita, joita he olivat käyttäneet matkalla ja joita myrskyt ja aaltojen pärskeet olivat parhaansa mukaan yrittäneet kuluttaa ryysyiksi. He pukeutuivat valkoisiin pukuihin, kietoivat uumilleen purppuravyön ja kiinnittivät tukkaansa välkkyviä renkaita.

Silvius Antoniuskin virkosi velttoudestaan. Tuntui siltä, kuin hän olisi ollut hyvillään, kun vihdoinkin saattoi ryhtyä sellaiseen, mitä hän ymmärsi. Hän ajellutti partansa, leikkuutti tukkansa ja hierotutti koko ruumiinsa tuoksuvilla öljyillä. Sitten hän otti ylleen pitkäliepeisen puvun, kiinnitti hartioilleen viitan, laski hiuksilleen leveän kultarenkaan ja valitsi Galenuksen antamasta isosta korulippaasta sormuksia ja rannerenkaita, kaulaketjuja ja kultaisen vyön. Sonnustauduttuaan valmiiksi hän veti silkkitelan purppuraverhot syrjään ja asettui matalalle lepovuoteelle telan aukon kohdalle, jotta rannikon asukkaat näkisivät hänet.

Näiden valmistelujen aikana laiva oli viilettännyt yhä soukempia salmia, ja viimein merimiehet huomasivat joudutun joen suuhun. Oli jo tultu makeaan veteen. Aluksen kahden puolen levisi yhtenäinen manner.

Kolmisoutu lipui hiljalleen joen kimmeltelevää pintaa. Ilma oli mitä ihanin, koko luonto säteilevän tyyni. Mutta miten viehättävästi upea kauppa-alus elähdyttikään tuota suurta autiutta ja jylhyyttä!

Joen kummallakin rannalla kasvoi korkeaa, sankkaa aarniometsää. Synkänvihreät havupuut olivat tunkeutuneet aivan vesipihiin. Iäti, lakkaamatta virtaava vesi oli uurtanut mullan pois niiden juurien välistä, ja vielä enemmän kuin ikivanhat puut herättivät merimiehissä kunnioitusta nuo paljaat juuret, jotka olivat kuin jättiläisten suunnattomia jäseniä. Täällä ei, niin he ajattelivat, ihmisen ikinä onnistu kasvattaa viljaa, milloinkaan ei tänne raivata sijaa kaupungille, ei edes maataloille. Noiden teräksenkovien juurten verkothan ovat punoutuneet toisiinsa silmäkantamattomiin. Jo se seikka tekee metsän vallan ikuiseksi, muuttumattomaksi.

Jokivarsilla oli puita niin tiheässä ja niiden oksat niin takertuneet toisiinsa kiinni, että ne muodostivat kahden puolen lujan, läpäisemättömän muurin. Nuo pistävistä neulasista muodostuneet muurit olivat niin lujat ja korkeat, ettei linnoitettu kaupunki olisi voinut toivoa mahtavampaa suojarustusta.

Mutta siellä täällä oli havumuurissa sentään aukkoja. Niitä oli polkujen kohdalla, joita eläimet käyttivät käydessään joella juomassa. Noista aukoista muukalaiset saattoivat silmäillä metsän sisään. He eivät olleet koskaan nähneet mitään tuontapaista. Paisteettomassa hämärässä kasvoi puita, joiden runko oli paksumpi kuin Roomassa portinpielissä kohoavat tornit. Siellä oli suunnattomana ryteikkönä määrättömästi puita, jotka taistelivat valosta ja ilmasta. Ne tunkivat toistensa päälle ja kamppailivat keskenään, heikoimmat ruhjoutuivat ja painuivat lähtemättömästi toisiinsa kiinni. Ne taistelivat ja kilpailivat kuin olisivat olleet eläviä ihmisiä.

Mutta laivaväki tuumi, että jos tuossa puiden maailmassa liikkui eläimiä tai kuljeksi ihmisiä, näiden täytyi tunkeutua eteenpäin toisella tavoin kuin roomalaiset tiesivät, sillä koko metsä oli maasta latvoihin saakka yhtenä ainoana jäykistä, havuttomista oksista muodostuneena verkkokudoksena. Noista oksista riippui kyynärän pituisia liehuvia, harmaita naavatupsuja, jotka saivat puut näyttämään pitkätukkaisilta ja -partaisilta peikoilta ja kummituksilta. Mutta niiden juurella oli maankamara lahoavien runkojen peitossa, ja jalka olisi siellä vajonnut mädänneeseen puuhun kuin sulavaan lumeen.

Metsän siimeksestä uhoi tuoksu, joka kaikista laivassa olevista tuntui suloisen huumaavalta. Se oli pihkan ja metsähunajan väkevää lemua, johon sekaantui lahoavien runkojen ja punaisten ja keltaisten jättiläissienten tympeää hajua.

Kieltämättä tuo kaikki tuntui tavallaan pelottavalta ja kammottavalta, mutta tuntui myös mieltä ylentävältä tavata luonto kaikessa voimassaan, ennen kuin ihminen oli ennättänyt ruveta rajoittamaan sen valtaa. Ei kestänyt kauan, ennen kuin yksi merimiehistä alkoi hyräillä metsänjumalan hymniä, ja vaistomaisesti koko joukko yhtyi lauluun. He eivät enää odottaneet tapaavansa ihmisiä tässä metsämaailmassa. Heidän sydämensä täyttivät hurskaat ajatukset, he ajattelivat metsänjumalaa ja -neitoja. He tuumivat, että Pan oli, Hellaan metsistä karkotettuna, paennut pohjan perille. Hurskas laulu huulillaan he nyt saapuivat hänen valtakuntaansa.

Aina kun laulu vaikenä, miehet kuuluivat metsästä hiljaista soittoa. Korkealla sydänpäivän helteessä puiden latvoissa värisevät neulaset soivat ja lauloivat. Merimiehet keskeyttivät yhä useammin laulunsa kuullakseen, eikö Panin huilu kohta alkaisi kaikua.

Laiva lipui yhä hitaammin soutajien vedellessä airoilla yhä hiljemmin. Merimiehet tähyilivät rannalla kuusten alla kullaan vihreänä ja mustanpuhuvana soluvaan veteen. He tähyilivät korkeaan ruo'ikkoon, jonka lehdet värisivät ja kahisivat virran vuoteessa. He olivat sellaisen jännittyneen odotuksen vallassa, että säpsähtivät nähdessään kiitävän sudenkorennon tai huomattessaan valkeita lumpeita, joita hohteli ruo'ikon kauniissa hämyssä.

Ja uudelleen kaikui laulu: »Pan, sa valtias metsien!» He eivät enää ajatelleetkaan kaupantekoa. He tunsivat olevansa jumalien asuinsijan kynnyksellä. Kaikki maalliset huolet olivat haihtuneet mielestä.

Silloin yht'äkkiä tuollaisen eläinten juomapolun suussa...

Siellä seiso i hirvi, leveäotsainen kuninkaallinen eläin, sarvet tuuheahaaraiset kuin metsä.

Kolmisoutulaivassa tuli haudan hiljaisuus. Airo t painuivat huopaamaan pysähdyttäen aluksen. Silvius Antonius kohottautui purppuravuoteeltaan.

Kaikkien katseet olivat kiintyneet hirviurokseen. He luulivat näkevänsä sen selässä hämmöttävän jotakin outoa, mutta metsän pimentoon oli riippuvien oksien lomitse mahdoton nähdä tarkkaan.

Turpa koholla seiso i kuninkaallinen eläin kauan aikaa vainuten kolmisoutua kohti. Lopulta se näytti tajuavan, ettei tuo iso laiva ollut vihamielinen olento. Se astui askelen veteen. Astui toisen. Leveiden sarvien takaa hämmötti yhä selvemmin jotakin vaaleaa ja heleää. Olikohan hirviuroksen sarvissa kokonainen liikkuva ruusupensas?

Miehet vetivät airoilla muutaman varovaisen vedon. Kolmisoutu lipui komeaa eläintä kohti. Se siirtyi

aivan kuin itsestään lähemmäksi ruo'ikon reunaa.

Hirvi astui hiljaa veteen, tunnusteli varovasti joenpohjaa, jottei tarttuisi kiinni puunjuuriin. Nyt saattoi jo selvästi erottaa sarvien takaa vaalean tukan kehystämät tytönkasvot. Hirven selässä istui tuollainen nymfi, metsänneito, jollaisia merimiehet olivat odottaneet ja uskoivat varmasti olevan tässä alkukantaisessa maailmassa.

Kolmisoudun väki joutui pyhän innostuksen valtaan. Erään Sisiliasta kotoisin olevan miehen mieleen johtui laulu, jota hän oli laulanut lapsena leikkiessään Syrakusan ympäristön kukkaisilla tasangoilla. Hän alkoi hyräillä:

»Oi, Aretusa, sa keskellä kukkain syntynyt nymfi,
Metsien katveessa mi kuutamovalkeena käyt!»

Ja kun nuo myrskyissä karaistuneet miehet tajusivat nuo sanat, he koettivat hillitä ja vaimentaa äänensä rajuilman kaltaista voimaa kerratessaan säettä:

»Oi Aretusa, sa keskellä kukkain syntynyt nymfi!»

Laiva sauvottiin yhä lähemmäs ruo'ikon reunaa. Ei huolitettu siitä, että se jo oli pari kertaa karahtanut pohjaan.

Mutta nuori metsänhengetär leikki kuin piilosilla hirven sarvien takana. Hän vuoroin lymysi, vuoroin kurkisteli. Hän ei pysähdyttänyt hirveä, vaan hoputti sitä kauemmas veteen.

Kun korkeajalkainen eläin oli päässyt pari sylvä rannasta, ratsastajatar hyväili sitä saadakseen sen pysähtymään. Sitten hän kumartui ottamaan joesta muutamia lumpeita. Ei hän ollut tullut roomalaisia merimiehiä katsomaan.

Silloin Silvius Antonius otti sormestaan sormuksen, huudahti, jolloin nymfi kohotti katseensa, ja heitti sormuksen hänelle.

Nymfi ojensi kätensä ja otti korun kiinni. Hänen silmänsä alkoivat loistaa. Hän ojensi kätensä saadakseen lisää. Silvius Antonius heitti toisen sormuksen.

Haltijatar viskasi äkkiä lumpeet takaisin jokeen ja ajoi hirven kauemmaksi veteen. Aina väliin hän pysähdytti ratsunsa. Silloin Silvius Antonius viskasi taas sormuksen, joka houkutteli metsänneitoa eteenpäin.

Äkkiä tämä näytti kokonaan voittaneen epäilynsä. Hänen poskensa alkoivat hehkua. Hän läheni laivaa houkuttelematta. Vettä oli hirven lapoihin saakka. Se oli ihan laivan partaan kohdalla.

Ja merimiehet jo kumartuivat partaan yli auttaakseen ihanan nymfin laivaan, jos tämä halusi tulla alukseen. Mutta neito ei nähnyt ketään muuta kuin Silvius Antoniuksen, joka seisoj kannella sormuksin ja helmin koristautuneena ja kauniina kuin päivännousu. Ja kun nuori roomalainen huomasi nymfin silmien lepäävän hänessä, hän kurottihe pitemmälle kuin kukaan muu. Toiset huusivat ja varottivat, ettei hänen jalkansa vain luiskahtaisi ja hän putoaisi veteen.

Mutta siitä varotuksesta ei ollut apua. Kuinka kaikki lienee käyntykään, tempasiko metsänneito äkkiä Silvius Antoniuksen puoleensa vai miten asia lienee ollutkaan, yks'kaks' nuori mies solahti yli laidan, ennen kuin kukaan ehti ajatellakaan tarttua häneen kiinni.

Silvius Antoniuksella ei ollut kuitenkaan hukkumisen vaaraa. Metsänneito oli ojentanut ruusuisen käsivartensa ja otti hänet vastaan. Nuorukainen tuskin hipaisikaan vedenpintaa. Samassa silmänräpäyksessä neidon ratsu kääntyi äkkiä, porhalsi rantaan ja katosi metsän uumeniin. Ja äänekkäänä kaikui hurjan ratsastajattaren nauru hänen kiidättyessään mukanaan Silvius Antoniusta.

Galenus ja hänen miehensä seisoivat hetken kauhusta jähmettyneinä. Aivan kuin merellä onnettomuuden sattuessa sukaisivat muutamat vaatteet yltään uidakseen maihin. Mutta Galenus pysähdytti heidät.

»Varmastikin tämä on jumalien tahto», sanoi hän. »Sen vuoksi he ajoivat Silvius Antonius Poppiuksen tuhansien myrskyjen kautta tähän tuntemattomaan maahan. Olkaamme iloisia, kun olemme olleet heidän tahtonsa välikappaleina! Mutta älkäämme myöskään yrittäkö estää sitä tapahtumasta.»

Ja merimiehet tarttuivat kuuliaisina jälleen airoihin ja soutivat jokea ylös, hyräillen hiljaa laulua Aretusan paosta ja säestäen siten tahdikkaita aironvetojaan.

Kun tämä kertomus nyt on lopussa, pitäisi matkamiehen ymmärtää vanha kivikirjoitus, joka hänelle näytettiin suuren Kungahällan paikalla. Hänen pitäisi nähdä hirvi, jolla on monihaaraiset sarvet, sekä

kolmisoutulaiva pitkine airoineen. Ei voi vaatia häntä näkemään Silvius Antonius Poppiusta ja kaunista aarniometsän kuningatarta, sillä jos tahtoo nähdä myös heidät, täytyy katsella vanhojen sadunkertojien silmillä.

Ja hän ymmärtää senkin, että kivikirjoitus on nuoren roomalaisen omaa tekoa, sen vanha tarina samoin. Silvius Antonius opetti sen sanasta sanaan jälkeläisilleen. Hänhän tiesi heitä ilahduttavan sen tiedon, että he polveutuivat maankuuluista roomalaisista.

Mutta tietenkään ei muukalaisen tarvitse uskoa Panin nymfiin liikkuneen täällä joenrannalla. Tottahan hän käsittää, että aarniometsässä vaelsi jokin villi heimo ja että hirven ratsastajatar oli noiden köyhien ihmisten kuninkaan tytär. Ja että tyttö ryöstäessään Silvius Antoniuksen halusi vain tämän koruja, ettei hän ajatellut lainkaan Silvius Antoniusta itseään, tuskinpa edes tiesi, oliko nuori roomalainen ihminen niinkuin hänkin.

Ja matkamies käsittää, ettei Silvius Antoniusta enää muistettaisi noilla rannoilla, jos hän olisi yhä edelleen pysynyt entisensälaisena narrina. Hän saa kuulla, miten onnettomuus ja hätä karkaisivat ja terästivät nuoren roomalaisen ja tekivät hänestä miehen sekä että hän villien halveksimasta orjasta kohosi heidän kuninkaakseen. Hän juuri kävi aarniometsään käsiksi tulen ja teräksen voimalla. Hän rakensi ensimmäisen lujaksi salvetun asumuksen. Hän rakensi laivoja ja kasvatti viljaa. Hän laski perustuksen suuren Kungahällan loistolle ja maineelle.

Ja kun matkamies kuulee kaiken tämän, hän katselee seutua iloisemmin kuin ennen. Sillä vaikka kaupungin perusta on muuttunut pelloiksi ja niityiksi eikä joella enää näy purjehtijoita, hän on kuitenkin tämän paikan ansiosta nähnyt näkyjä menneisyydestä ja saanut hengittää unelmien ilmaa.

SIGRID STORRÅDA

Oli kerran ihana kevät. Ja juuri se kevät, jolloin Ruotsin kuningatar Sigrid Storråda oli päättänyt matkustaa Kungahällaan sopiakseen Norjan kuninkaan Olavi Trygvenpojan kanssa heidän aiotusta avioliitostaan.

Oli varsin merkillistä, että Olavi-kuningas halusi omakseen Sigrid-kuningattaren. Tämä oli kylläkin rikas, kaunis ja ylevämielinen, mutta mitä paatunein pakana, jota vastoin Olavi-kuningas oli kristitty eikä ajatellut muuta kuin kirkkojen rakentamista ja kansan pakottamista kasteeseen. Mutta ehkäpä hän ajatteli, että Herra Jumala korkeudessaan käännittäisi kuningattaren.

Mutta vielä merkillisempää oli se, että kun Storråda oli Olavi-kuninkaan sanansaattajalle ilmoittanut aikovansa purjehtia Kungahällaan niin pian kuin meri oli luonut jäänsä, tuli heti kevät. Kylmyys ja lumi katosivat, vaikka niihin aikoihin muuten oli tavallisesti täysi talvi.

Kun Storråda puhui, että laivoja oli ruvettava varustamaan kuntoon, jäät katosivat seliltä, niittymaot alkoivat vihannoida, ja vaikka vielä oli pitkälti Marianpäivään, voitiin karja laskea laitumelle.

Kuningattaren laivan soutuessa Itä-Göötanmaan saaristosta Itämerelle kukkuivat käet kallioilla, vaikka oli vielä niin varhainen vuodenaika, että tuskin saattoi toivoa kuulevansa kiurua.

Kaikkialla Storrådan matkan varrella syntyi muuten suuri riemu. Kaikki jättiläiset, joiden oli täytynyt muuttaa pois Norjasta Olavi-kuninkaan hallitusaikana, koska eivät kärsineet kuunnella kirkonkelloja, kapaisivat kallionkielekkeille katsomaan Storrådan purjehtiessa ohi. He raastoivat juurineen maasta nuoria lehtipuita ja huiskuttivat niitä kuningattarelle, ja palatessaan kivipirtteihinsä, missä vaimo istui huolissaan ja kaivaten, he nauroivat sanoessaan:

»Älä huoli enää surra, eukko! Nyt Storråda matkustaa Olavi-kuninkaan luo. Nyt saamme pian palata takaisin Norjaan.»

Kuningattaren purjehtiessa Kulla-vuoren ohi kömpi vuorenhaltija ulos luolastaan. Ja hän käski vuoren aueta, niin että kuningatar saattoi nähdä, miten kulta- ja hopeasuonet siellä kulkivat, ja iloita hänen rikkaudestaan.

Storrådan matkatessa ohi Hallannin jokien laski näkki kosket ja putoukset ja ui joen suulle saakka soittamaan harppuaan, niin että laivat karkeloivat laineilla.

Kun hän purjehti Nidingien saariston kohdalla, merenneidot lepäilivät rantakallioilla puhallellen simpukankuoritorviinsa, niin että vesi ryöppysi korkeina vaahtopylväinä.

Mutta tuulen kääntyessä vastaiseksi sukelsi syvyydestä pinnalle ilkeitä tursaita, jotka auttoivat Storrådan laivan yli aaltojen. Toiset työnsivät perästä, toiset tarttuivat hampain meriruohoköysiin ja asettuivat hinaamaan kuin hevoset.

Kaikkein hurjimmat viikingit, joita Olavi-kuningas ei kärsinyt maassaan heidän pahuutensa takia, soutivat kuningattaren laivan kimppuun purjeet koottuina ja entrauspiilut ojossa, ryhtyäkseen tappeluun. Mutta tuntiessaan kuningattaren he päästivät hänet rauhassa menemään ja huusivat hänen jälkeensä: »Juomme maljan sinun häittesi kunniaksi, Storråda!»

Kaikki rannikolla asuvat pakanat pinosivat puita kivialttareilleen ja uhrasivat lampaita ja vuohia vanhoille jumalille, jotta nämä auttaisivat Storrådaa matkalla Norjan kuninkaan luo.

Kuningattaren purjehtiessa Nordre-jokea ylös ui Ahti laivan kupeelle, ojensi valkean käsivartensa syvyydestä ja ojensi hänelle suuren, kirkkaan helmen. »Käytä tätä», neuvoi Ahti, »että Olavi-kuningas hurmautuu kauneutesi eikä milloinkaan voi unohtaa sinua.» Päästyään kappaleen matkaa jokea ylös kuningatar kuuli niin kovaa kolinaa ja pauhua, että arveli lähestyttävän vesiputousta. Kuta pitemmälle hän ehti, sitä kovemaksi kävi kohu ja häly, ja vihdoin hän arveli joutuvansa keskelle suurta taistelua.

Mutta soudettuaan Gullön ohi ja kääntyttyään leveään poukamaan Storråda näki suuren Kungahällan joen rannalla.

Kaupunki oli niin suuri, että virran partaalla oli taloja silmäkantamattomiin toinen toisensa vieressä. Ne olivat kaikki isoja ja hyvin rakennettuja, ympärillä lukuisat ulkorakennukset. Harmaiden hirsiseiniä välitse ujui kaitoja kujia joenrantaan, tupien edustalla levisivät avarat pihamaat, ja joka talosta johti hyvin tallattu polku omaan venetalaaseen ja omalle laiturille.

Storråda käski soutajia liikuttamaan airoja hitaammin. Hän seisoi korkealla laivan perässä katsellen rannalle. »Enpä ole milloinkaan nähnyt moista», puheli hän.

Nyt hän huomasi, että hänen kuulemansa kova kohu ja melu syntyi vain kaikesta siitä työstä, joka Kungahällassa oli keväisin käynnissä laivoja varustettaessa pitkille matkoille.

Hän kuuli seppien takovan raskailla moukareilla, leipäkaulimet kolisivat leipomotuvissa, rakennuslankkuja lastattiin kumiseviin, raskaisiin aluksiin, nuoret miehet kuorivat mastopuita ja höyläsivät leveitä aironlapoja.

Hän näki paljon vihreitä pihamaita, missä tytöt punoivat merenkulkijoille köysiä ja ikämiehet istuivat neula kädessä paikkaamassa vanhoja sarkapurjeita.

Hän näki veneentekijöiden tervaavan uusia veneitä. Nauvoja iskettiin lujiin tammilankkuihin. Talaista työnnettiin alusten rungot ulos tilkittäviksi. Vanhoja laivoja koristettiin vastamaalatuin lohikäärmeenkuvin. Tavaroita lastattiin aluksiin, kiireessä sanottiin jäähyväisiä, täyteen sullottuja raskaita laiva-arkkuja kannettiin aluksiin.

Laivat, jotka jo olivat valmiina, lähtivät rannasta. Storråda näki niiden, joita soudettiin jokea ylös vastavirtaan, kuljettavan raskaita silli- ja suolalasteja; mutta niissä, jotka suuntasivat kulkunsa länttä kohti aavalle merelle, oli lastia pitkän matkaa mastoa ylöspäin: kallisarvoista tammipuuta, vuotia ja nahkoja.

Nähdessään tuon kaiken kuningatar hymyili iloissaan. Hän sanoi kernaasti menevänsä Olavi-kuninkaalle saadakseen hallita ja vallita tällaista kaupunkia.

Storråda souti kuninkaankartanon laituriin. Siellä Olavi-kuningas oli häntä vastassa, ja kun kuningatar käveli kuningasta kohti, hän näytti kuninkaasta kauneimmalta naiselta mitä hän ikinä oli kohdannut.

He menivät sitten yhdessä kuninkaankartanoon, ja heidän kesken vallitsi suuri yksimielisyys ja ystävyys. Ja kun heidän piti käydä aterioimaan, Storråda hymyili ja laski kuninkaan kanssa leikkiä koko ajan, kun piispa luki ruokarukousta. Ja kuningaskin hymyili ja puheli, koska näki sen miellyttävän Storrådaa.

Kun ateria oli lopussa ja kaikki panivat kädet ristiin kuunnellakseen piispan rukousta, Storråda alkoi kertoa kuninkaalle rikkauksistaan. Hän puhui niistä koko rukouksen ajan. Ja kuningas kuunteli Storrådaa, mutta ei piispaa.

Kuningas asetti Storrådan kunniaistuimelle ja istuutui itse tämän jalkain juureen. Ja Storråda kertoi

poltattaneensa kartanoineen päivineen kaksi pikkukuningasta, jotka olivat rohjenneet kosia häntä. Ja kuningas ilostui ja ajatteli, että niin sietikin käydä kaikkien pikkukuninkaiden, jotka rohkenivat kosia Storrådan kaltaista naista.

Kun kellot soivat iltamessuun, kuningas nousi mennäkseen tapansa mukaan Mariankirkkoon rukoilemaan. Mutta silloin Storråda kutsutti runolaulajansa, ja tämä lauloi runon Brynhildistä, joka surmautti Sigurd Fafnesbanen. Eikä Olavi-kuningas mennyt kirkkoon, vaan jäi katsomaan Storrådan mahtavia silmiä, ja hän huomasi, miten tuuheina tämän mustat kulmakarvat kaareutuivat. Silloin hän ymmärsi, että Storråda itse oli Brynhild ja surmauttaisi hänet, jos hän pettäisi tämän. Kuningas ajatteli myös, että Storrådassa oli naista vaikka poltattamaan itsensä roviolla yhdessä hänen kanssaan. Pappien messutessa ja rukoillessa Kungahällan Mariankirkossa Olavi-kuningas istui vain kuningattaren jalkojen juuressa ajatellen itsekseen, että hän tahtois ratsastaa Valhallaan Storråda edessään hevosen selässä.

Yöllä oli Älvbackenin lautturilla, joka kuljetti lautallaan väkeä Gootajoen yli, kovempi urakka kuin koskaan ennen. Tavan takaa hänet huudettiin toiselle rannalle, mutta kun hän saapui sinne, ei siellä koskaan näkynyt ketään. Kuitenkin hän kuuli ympärillään askelia, ja lautta täyttyi niin, että oli vähällä upota. Mies souti koko yön edestakaisin rannalta toiselle tietämättä, mitä kaikki oikein merkitsi. Mutta aamulla oli joenrannassa hiekka täynnä pieniä jalanjälkiä, ja jäljistä lautturin löysi, tarkemmin niitä katsottuaan, pieniä kuihtuneita lehtiä, jotka havaitsi puhtaaksi kullaksi. Silloin hän käsitti, että kaikki tontut ja kääpiöt, jotka olivat kaikonneet Norjasta kristinoppia pakoona, nyt palasivat takaisin.

Mutta jättiläinen, joka asui Fontinvuoressa heti Kungahällasta itään, otti maasta suuria kivilohkareita ja paiskeli niitä kaiken yötä Mariankirkon tornia kohti. Jollei jätti olisi ollut niin mahdottoman väkevä, että kaikki kivet lensivät joen yli ja putosivat kauas Hisingeniin, ne olisivat voineet tehdä suurta tuhoa.

Kuninkaan oli joka aamu tapana käydä messussa, mutta sinä aamuna, jolloin Storråda oli Kungahällassa, hän ei katsonut ehtivänsä kirkkoon. Heti noustuaan hän tahtoi käydä satamassa, missä kuningatar asui omassa laivassaan, kysymässä tältä, tahtoiko tämä ennen iltaa juoda häitä hänen kanssaan.

Piispa oli soitattanut Mariankirkon kelloja koko aamurupeaman, ja kuninkaan lähtiessä kuninkaankartanosta ja kävellessä torin poikki kirkon ovet aukenivat ja ihana laulu tulvi häntä vastaan. Mutta Olavi-kuningas jatkoi matkaansa ikään kuin ei olisi kuullut mitään. Silloin piispa käski lakata soittamasta kelloja, laulu vaikenä ja kynttilät sammuiivat.

Kaikki kävi niin äkkiä, että Olavi-kuningas pysähtyi hetkiseksi ja kääntyi katsomaan taakseen kirkkoa. Hänestä tuntui, että se oli mitättömämmän näköinen kuin hän koskaan ennen oli huomannutkaan. Se oli kaupungin muita rakennuksia matalampi, turvekatto luuhotti raskaana ikkunattomien seinien varassa, portti oli matala ja pimeä ja sen yllä oli vain pahainen kuusenkuoresta kyhätty katos.

Kuninkaan siinä seistessä tuli kirkon pimeästä oviaukosta nuori, hoikka nainen. Hänellä oli yllään punainen hame ja sininen viitta ja käsivarrella vaaleakutrinen lapsi. Hänen pukunsa oli vanha ja keho, mutta Olavi-kuninkaan mielestä hän oli ylhäisemmän ja jalosukuisemman näköinen kuin ainoakaan hänen ennen tapaamansa nainen. Tuntematon oli kookas ja kaunisvartaloinen, ja hänen kasvonsa olivat suloiset.

Kuningas katseli suuresti liikuttuneena, miten nainen painoi lasta rintaansa vasten ja kantoi sitä niin hellien, aivan kuin hänellä ei olisi ollut mitään muuta rakasta ja kallista koko maailmassa.

Ehdittyään portille nainen käänsi lempeät kasvonsa ja katsoi kovin kaihoisesti taakseen hämärään, köyhään kirkkoon. Kun hän jälleen kääntyi torille päin, hänen silmänsä olivat kyynelissä.

Mutta kun hänen piti astua kynnyksen yli torille, näytti rohkeus pettävän. Hän nojasi portin pieleen ja katseli lastaan niin huolissaan, kuin olisi tahtonut sanoa: »Missä, missä koko avarassa maailmassa me nyt saamme suojaa?»

Kuningas seisoi yhä hievahtamatta paikallaan katsellen tuota koditonta. Eniten hänen mieltään liikutti, kun hän näki lapsen, joka istui huoletonna äidin sylissä, ojentavan kukkasen tämän kasvoja kohti houkutellakseen hänet hymyilemään. Ja silloin Olavi huomasi naisen koettavan karkottaa surullista ilmettä kasvoistaan ja hymyilevän pojalle.

»Kukahen tuo nainen lienee?» ihmetteli Olavi-kuningas. »Luulen nähneeni hänet ennenkin. Epäilemättä ylhäissukuinen nainen, joka on joutunut puutteeseen ja hätään.»

Niin kiire kuin Olavi-kuninkaalla olikin Sigrid Storrådan luo, hän ei kuitenkaan saanut irroitetuksi katsettaan tuntemattomasta naisesta. Hän vain muistutteli mieleensä, missä hän ennen oli nähnyt niin lempeät silmät ja niin ihananmuotoiset kasvot.

Nainen seiso i yhä kirkon portilla, ikään kuin ei olisi voinut tempautua siitä irti. Silloin kuningas meni hänen luokseen ja kysyi:

»Miksi olet niin murheissasi?»

»Minut on karkotettu kodistani», vastasi nainen viitaten pieneen, pimeään kirkkoon.

Kuningas arveli naisen tarkoittavan, että hän oli oleskellut kirkossa sen vuoksi, ettei hänellä ollut muuta asuntoa. Olavi kysyi edelleen:

»Kuka sinut on sitten karkottanut?» Nainen katsahti silloin kysyjään sanomattoman murheellisena:

»Etkö sitä tiedä?»

Mutta silloin kuningas kääntyi pois. Hänellä ei mielestään ollut aikaa seisoa tässä arvoituksia arvaamassa. Tuntui siltä, kuin nainen olisi tahtonut väittää hänen, kuninkaan, hänet karkottaneen. Olavi-kuningas ei voinut käsittää, mitä nainen oikein tarkoitti.

Kuningas käveli rivakasti edelleen. Hän saapui kuninkaanlaiturille, johon Storrådan laivat oli kiinnitetty. Satamassa hän näki kuningattaren palvelijoita, joilla kaikilla oli kultapäärmeiset vaatteet ja hopeakypärä.

Storråda seiso i korkealla laivassaan silmäillen Kungahällaa ja iloiten sen mahtavuudesta ja rikkaudesta. Hän katseli kaupunkia sillä tavalla, kuin jo olisi pitänyt itseään sen valtiattarena.

Mutta kun kuningas näki Storrådan, hän tuli heti ajatelleeksi sitä suloista naista, joka oli köyhänä ja kurjana tullut kirkosta. 'Mitä tämä merkitsee?' ihmetteli hän itseksensä; 'minusta hän oli kauniimpi kuin Storråda'.

Kun Storråda nyt hymyili kuninkaalle, tämän mieleen välähti, miten kynelet olivat kimmeltäneet tuon toisen naisen silmissä.

Vieraan naisen kasvot olivat niin syöpyneet Olavi-kuninkaan mieleen, että hänen täytyi verrata Storrådan kasvoja niihin piirre piirteeltä. Ja hänen noin vertaillaessa Storrådan koko ihanuus katosi.

Kuningas huomasi, että Storrådan silmät olivat julmat ja suu hekumallinen. Jokaisessa kasvojenjuonteessa hän havaitsi synnin.

Olavi-kuningas näki kyllä yhä vielä, että kuningatar oli kaunis, mutta tämän näkö ei häntä enää viehättänyt. Hän alkoi kammoa Storrådaa, ikään kuin tämä olisi ollut välkkyvä myrkkyykäärme.

Kun kuningatar näki kuninkaan tulevan, hänen huulillaan karehti voitonriemuinen hymy.

»En odottanut sinua näin varhain, Olavi-kuningas. Luulin sinun olevan aamumessussa.»

Kuninkaassa heräsi halu härnätä Storrådaa ja tehdä kaikki päinvastoin kuin tämä tahtoi.

»Messu ei ole vielä alkanut», vastasi hän. »Tulin pyytämään sinua mukaan Herran huoneeseen.»

Sanoessaan näin kuningas huomasi Storrådan silmissä terävän välähdyksen, mutta tämä hymyili vielä.

»Tule mieluummin sinä tänne laivaan! Tahdon näyttää sinulle tuomani lahjat.»

Kuningatar otti kultaisen miekan kuin houkutellakseen kuningasta, mutta tämä oli yhä vain näkevinään tuon toisen naisen Storrådan rinnalla. Ja hänestä tuntui, että Storråda oli aarteittensa keskellä kuin häijy lohikäärme.

»Tahdon ensin tietää, tuletko mukaani kirkkoon.»

»Mitä minä teen sinun kirkossasi?» kysyi kuningatar pilkallisesti.

Silloin hän huomasi kuninkaan kulmakarvojen rypistyvän ja ymmärsi, ettei tämä ollut samalla tuulella kuin edellisenä päivänä. Hän muutti heti käytöstapaansa ja kävi lempeäksi ja myöntäväksi.

»Käy sinä kirkossa niin usein kuin haluat, vaikk'en minä käykään! Sen seikan vuoksi ei meidän välillemme pidä tulla vihamielisyyttä.»

Kuningatar laskeutui laivasta laiturille ja tuli kuninkaan luo. Hänellä oli kädessä miekka ja turkisreunuksinen viitta, jotka hän halusi lahjoittaa Olaville.

Juuri silloin kuningas sattui katsahtamaan satamaan päin ja näki tuon toisen naisen olevan tulossa. Tämä kävellä laahusti raskain askelin, lapsi yhä käsivarrellaan.

»Mitä katselet niin innokkaasti, Olavi-kuningas?» kysyi Storråda.

Samassa tuntematon kääntyi katsomaan kuninkaaseen, ja hänen siinä katsoessaan Olavista näytti, että hänen ja lapsen pään yläpuolelle syttyi kultainen sädekehä, joka oli ihanampi kuin kaiken maailman kuninkaiden ja kuningattarien korut. Mutta heti seuraavassa tuokiassa tuntematon kääntyi takaisin kaupungille, eikä häntä enää näkynyt.

»Mitä katselet niin innokkaasti, Olavi-kuningas?» kysyi Storråda toisen kerran.

Mutta kääntyessään nyt kuningattareen päin Olavi-kuningas oli havaitsevinaan tämän vanhaksi ja häijyksi, kaiken maailman pahuuden ja synnin saastuttamaksi, ja häntä kauhisti ajatellessaan, että olisi saattanut joutua moisen pauloihin.

Hän oli ottanut hansikkaan kädestään puristaakseen Storrådan kättä. Mutta nyt hän läimähdyttikin hansikkaalla Storrådaa vasten kasvoja ja karjaisi: »Mitä minulla on sinun kanssasi tekemistä, senkin vanha pakanakoira!»

Storråda peräytyi kolme askelta taaksepäin. Mutta hän hillitsi pian itsensä ja vastasi: »Tämä lyönti koitukoon surmaksesi, kuningas Olavi Trygvenpoika!»

Ja hän oli kalmankalpea kuin manalan haltijatar kääntyessään pois kuninkaasta ja palatessaan laivaansa.

Seuraavana yönä Olavi-kuningas näki merkillisen unen.

Hänen edessään ei ollut maata, vaan merenpohja. Vihreänharmaa lakeus, jonka yllä oli monta syltä vettä. Hän näki kalojen uivan saalistamassa, näki aluksien purjehtivan ylhäällä vedenpinnalla kuin tummat pilvet ja auringon välkkyvän himmeänä kuin kalpea kuu.

Silloin hän huomasi saman naisen, jonka oli nähnyt kirkonportilla, kävelevän alhaalla meren pohjassa. Hänen ryhtinsä oli yhä vielä kumara ja vaatteensa kuluneet, kuten silloin, kun kuningas hänet kohtasi, kasvot yhä vielä murheen murtamat.

Mutta hänen kävellessään merenpohjalla jakautui vesi kahtia hänen edessään. Kuningas näki, miten se ikään kuin äärettömän kunnioituksen pakosta kohosi holveiksi ja muodostui pylväiksi, niin että hän kulki kuin mitä ihanimmassa temppelessä.

Äkkiä kuningas näki veden, joka kohosi naisen yläpuolella, rupeavan vaihtamaan väriä. Pylväät ja holvit punertuivat ensin vaaleanpunertaviksi, mutta alkoivat pian käydä yhä tummemmiksi. Ylt'ympäri oli koko merikin punainen, ikään kuin olisi muuttunut vereksi.

Meren pohjalla, jossa nainen käveli, kuningas näki katkenneita miekkoja ja nuolia, murtuneita jousia ja taittuneita keihäitä. Aluksi niitä ei ollut paljon, mutta kuta kauemmas nainen kulki punaiseen veteen, sitä tiheämpään niitä oli kasaantunut.

Kuningas huomasi vapisten naisen kampeavan sivulle, jottei olisi tallannut pitkänään vihreällä levävuoteella makaavaa kuollutta miestä. Miehellä oli rautapaita, kädessä miekka ja päässä syvä haava.

Kuninkaasta näytti, että nainen ummisti silmänsä päästäkseen näkemästä kuollutta. Hän kulki varmaa päämäärää kohti epäröimättä ja pelkäämättä. Mutta unennäkijä ei voinut kääntää katsettaan pois.

Hän näki koko merenpohjan sirpaleiden peitossa. Siinä oli raskaita laivanankkureita; paksut köydet kiemurtelivat kuin käärmeet, tuossa lojui laivoja kyljet murskana. Kultaiset lohikäärmeenpäät, jotka olivat olleet keulakoristeina, tuijottivat häneen punaisin, uhkaavin silmin.

»Tahtoisin toki tietää, ketä tällä paikalla on taistellut jättäen tämän kaiken häviön saaliiksi», tuumi unennäkijä.

Kuolleita näkyi kaikkialla. Niitä riippui laivanpartaista ja lojui tuuheiden levien seassa. Mutta hän ei ehtinyt niitä kauan tarkastella, sillä hänen täytyi pitää silmällä naista, joka yhä kulki eteenpäin.

Vihdoin kuningas näki naisen pysähtyvän erään kuolleen kohdalle. Tällä oli punainen ihokas, päässä kirkas kypärä, kilpi käsivarrella pujotettuna ja kädessä paljas miekka.

Nainen kumartui kuolleen puoleen ja kuiskasi, ikään kuin olisi tahtonut herättää nukkuvan: »Olavi-kuningas! Olavi-kuningas!»

Silloin uneksija näki, että hän itse oli se mies, joka lepäsi merenpohjassa. Hän tunsi selvästi, että hän itse oli tuo kuollut.

»Olavi-kuningas», kuiskasi nainen vielä kerran, »minä olen se, jonka näit kirkonedustalla Kungahällassa. Etkö tunne minua?»

Kun kuollut makasi yhä liikkumattomana, nainen polvistui hänen viereensä ja kuiskasi hänen korvaansa:

»Nyt on Storråda lähettänyt laivastonsa sinua vastaan ja kostanut sinulle. Kadutko, Olavi-kuningas?»

Vielä kerran hän kysyi: »Nyt sinä kärsit kuoleman katkeruuden senvuoksi, että valitsit minut etkä Storrådaa. Kadutko? Kadutko?»

Silloin kuollut vihdoinkin aukaisi silmänsä, ja nainen auttoi hänet pystyyn. Hän nojasi naisen olkapäähän, ja tämä lähti hiljaa pois vieden hänet mukanaan.

Taaskin Olavi-kuningas näki hänen kulkevan kulkemistaan, yöt päivät, yli merten ja maiden. Vihdoin hän luuli näkevänsä, että he olivat joutuneet pilvien yläpuolelle, tähtien tuolle puolen.

He saapuivat yrttitarhaan, jossa maa hohteli valkeana ja kukkaset loistivat kirkkaina kuin kastehelmet.

Kuningas huomasi naisen yrttitarhaan tullessaan kohottavan päätään ja hänen käyntinsä muuttuneen keveämmäksi. Kun hän oli ehtinyt kappaleen matkaa etemmäksi, hänen vaatteensa alkoivat loistaa. Hän näki, miten ne itsestään saivat kultapäärmeet ja alkoivat hohdella monenvärisinä.

Hän näki myös, miten naisen pään ympärille syttyi sädekehä, joka valaisi hänen kasvonsa.

Mutta kaatunut, joka nojasi hänen olkapäähänsä, kohotti päätään ja kysyi: »Kuka olet?»

»Etkö sitä tiedä, Olavi-kuningas?» vastasi tämä silloin, ja hänen koko olemustaan ympäröi ääretön yleveys ja ihanuus.

Mutta silloin täytti kuninkaan mielen unessa suuri riemu, kun hän oli valinnut suloisen taivaan kuningattaren palvelemisen. Sellaista riemua ei hän ollut tuntenut koskaan ennen; se oli niin väkevä, että se herätti hänet.

Herätessään kuningas tunsi kyynelten valuvan kasvoja pitkin, ja hän lepäsi hiljaa, kädet rukoukseen liitettynä.

ASTRID

1.

Upsalan vanhan kuninkaankartanon matalien tupien keskellä kohosi neitsytkammio. Se oli rakennettu pylväiden varaan kuin kyyhkyslakka, sinne vievät portaat olivat jyrkät kuin tikapuut ja ovi matala kuin luukku. Huoneen seinät oli piirretty täyteen riimukirjoituksia, joiden oli määrä merkitä rakkautta ja kaipausta, ja ahtaiden ikkunaluukkujen kohdalle oli puuhun hankautunut pienet pyöreät kuopat, sillä siinä neitojen oli tapana seisokella kurkistelemassa pihalle.

Kuninkaankartanossa oli muutamia päiviä ollut vieraana vanha Hjalte, runonlaulaja, ja hän kävi neitsytkammiossa joka päivä kuninkaan tyttären Ingegerdin luona puhelemassa Norjan kuninkaasta Olavi Haraldinpojasta. Ja joka kerta Hjalten käydessä istui Ingegerdin orjatar Astrid kuuntelemassa vanhan uroon tarinaa iloiten yhtä suuresti kuin kuninkaantytär itse.

Hjalten puhuessa molemmat neidot kuuntelivat aina koko ajan niin innokkaasti, että työ pääsi putoamaan helmaan ja kädet lepäsivät liikkumattomina. Jos kuka olisi heidät silloin nähnyt, ei olisi uskonut neitsytkammiossa tehtävän ensinkään mitään naistentyötä. Ei olisi saattanut uskoa, että neidot poimivat Hjalten jokaisen sanan ikään kuin ne olisivat olleet silkkilankoja ja että he kumpikin muodostivat niistä oman kuvansa Olavi-kuninkaasta. Ei olisi voinut uskoa, että kumpikin kutoi ajatuksissaan runoilijan sanoista oman säteilevän seinäverhonsa.

Mutta joka tapauksessa asia oli niin, ja kuninkaantytären luoma kuva oli niin ihana, että joka kerran

kun hän näki sen edessään, hän olisi tahtonut langeta polvilleen ja palvoa sitä. Sillä hän näki kuninkaan istuvan korkeana kruunu päässä valtaistuimellaan; hän näki punaisen kultakirjaisen viitan riippuvan Olavin hartioilta jalkoihin saakka. Hän ei nähnyt kuninkaan kädessä miekkaa, vaan pyhiä kirjoituksia, ja hänen valtaistuintaansa kannatti kukistettu peikko. Vahanvalkeina hohtivat hänen kasvonsa pitkien, tasaisten kiharoiden välistä, ja silmät säteilivät hurskautta ja rauhaa. Oi, kuninkaantytärtä melkein kauhistutti nähdessään sen yli-inhimillisen voiman, joka hohti noista kalpeista kasvoista. Hän ymmärsi, ettei Olavi Haraldinpoika ollut ainoastaan kuningas; hän näki, että tämä oli pyhimys ja enkelien vertainen.

Mutta sellainen ei suinkaan ollut se kuva, jonka Astrid loi itselleen Norjan kuninkaasta. Tuo vaaleahapsinen orjatar, joka oli kokenut nälkää ja vilua ja nähnyt paljon vaivaa, mutta kuitenkin ilvehti ja laski leikkiä neitsytkammiossa, kuvitteli aina Olavi Haraldinpojan aivan toisenlaiseksi. Hän ei mahtanut sille mitään, että näki joka kerta, kun kuuli kuninkaasta kerrottavan, edessään halonhakkaajan pojan, joka iltaisin palasi metsästä kirves olalla. »Näen sinut, näen sinut aivan hyvin», puheli Astrid kuvalle, aivan kuin hänen edessään olisi ollut elävä ihminen. »Et ole pitkä, mutta leveähartiainen ja ketterä ja nopsa. Ja koska olet kuljeksanut metsän pimennossa koko Jumalan päivän, loikkaat viimeisen taipalen yhdellä harppauksella ja hyppäät hymyillen korkealle päästyäsi tielle. Silloin hampaasi hohtavat ja tukkasi liehuu, ja siitä minä pidän. Näen sinut; sinulla on punakat posket ja nenässä pisamia. Ja sinulla on siniset silmät, jotka metsän uumenissa käyvät tummiksi ja synkiksi, mutta kun ehdit niin kauas, että näet laakson ja kotisi, ne vaalenevat ja muuttuvat lempeiksi. Heti kun näet kotimökkisi laakson syvänteessä, nostat tervehtien lakkikuluasi, ja silloin näen otsasi. Eikö se otsa kelpaisi vaikka kuninkaalle? Eikö tuo leveä otsa voisi kannattaa kruunua ja kypärää?»

Mutta niin erilaiset kuin nuo kuvat olivatkin, varmasti poloinen orjatar rakasti sitä reipasta nuorukaista, jonka hän näki metsän uumenista tulevan vastaan, yhtä palavasti kuin kuninkaantytär mielessään loihtimaansa pyhää kuvaa.

Ja jos Hjalte, runonlaulaja, olisi nähnyt molemmat kuvat, hän olisi varmasti ylistänyt kumpaakin. Hän olisi sanonut, että molemmat olivat kuninkaan näköiset. »Sillä» — niin hän olisi sanonut — »Olavi-kuninkaan hyvä onni on säätänyt niin, että hän on reipas, iloinen nuorukainen ja samalla myös Jumalan pyhä sankari.»

Sillä vanha Hjalte rakasti Olavi-kuningasta, ja vaikka hän oli kuljeksanut hovista hoviin ja nähnyt paljon ihmisiä, ei hän milloinkaan ollut kohdannut hänen kaltaistaan. »Mistä löydän sellaisen, joka saisi minut unohtamaan Olavi Haraldinpojan?» oli hänen tapana sanoa. »Mistä tapaisin mainiomman miehen kuin hän?»

Hjalte-runonlaulaja oli tuikea, tylyn näköinen ukko. Korkeasta iästään huolimatta hänellä oli musta tukka, hänen ihonsa oli tumma ja hänen katseensa terävä. Ja hänen laulunsa oli aina hyvin vastannut hänen ulkomuotoaan. Hän ei ollut koskaan löytänyt muita kuin sota- ja taistelusanvoja. Hän ei ollut koskaan runoillut muita kuin sotalauluja.

Vanhan Hjalten sydän oli tähän saakka ollut kuin korpi salotöllin edustalla. Se oli ollut kuin suuri kiviraunio, missä ei tahdo kasvaa muuta kuin laihaa sanajalkaa ja kovaa sahaheinää.

Mutta vaelluksillaan Hjalte oli päätenyt Upsalan kuninkaanhoviin ja nähnyt kuninkaantyttären, Ingegerdin. Hän oli havainnut tämän jalommaksi kaikkia sitä ennen tapaamiaan naisia. Totta totisesti tuo kuninkaantytär oli yhtä paljon muita naisia suloisempi kuin Olavi-kuningas mainiampi muita miehiä!

Silloin heräsi Hjalten mielessä aivan äkkiä ajatus, että hän koettaa herättää rakkauden Ruotsin kuninkaan tyttären ja Norjan kuninkaan välillä. Hän tuumi, että miksi ei Ingegerd, joka oli naisista parhain, voisi rakastaa Olavi-kuningasta, joka oli miesten valio?

Ja kun tuo ajatus kerran oli juurtunut Hjalten mieleen, ei hän enää sepittänyt jylyitä sankarilauluja. Hän herkesi tavoittelemasta Upsalan hovin ankarien uroiden ylistystä ja kunnioitusta ja istui pitkät hetket neitojen luona neitsytkammiossa. Eikä olisi voinut uskoa puhelijaa Hjalteksi. Ei olisi luullut hänen keksivän niin kauniita ja lempeitä sanoja, joita hän nyt käytti puhuessaan Olavi-kuninkaasta.

Kukaan ei olisi tuntenut Hjaltea entisekseen. Siitä päivin kuin tuo naimiskauppa oli iskenyt hänen aivoihinsa, hän oli kokonaan muuttunut. Kun tuo suloinen ajatus versoi Hjalten sielussa, oli kuin korpeen olisi auennut värikäs, tuoksuva, hentolehtinen ruusu.

Kerran Hjalte taas istui kuninkaantyttären luona neitsytkammiossa. Kaikki muut palvelusneidot paitsi Astrid olivat menneet pois.

Hjalte ajatteli jo kyllin kauan puhuneensa Olavi Haraldinpojasta. Hän oli sanonut tästä kaiken kauniin, mitä tiesi. Mutta olikohan siitä ollut mitään hyötyä? Mitähän kuninkaantytär ajatteli Olavi-kuninkaasta?

Hjalte päätti virittää Ingegerdille pauloja saadakseen selville, mitä tämä ajatteli Olavi-kuninkaasta. »Huomaan sen kai yhdestä ainoasta silmäyksestä tai punehtumisesta», tuumi hän.

Mutta kuninkaantytärpä oli korkeasukuinen nainen, hän osasi peittää ajatuksensa. Hän ei punastunut eikä hymyillyt. Hänen silmänsä eivät ruvenneet loistamaan. Hän ei ilmaissut ajatuksiaan.

Mutta katsoessaan Ingegerdin jaloihin kasvoihin runolaulaja tunsu häpeävänsä. 'Neito on liian hyvä, jotta hänen kimppuunsa voisi yrittää salaa hyökätä', tuumi hän. 'Hänen kanssaan on ruvettava julkitaisteluun.'

Hän sanoi siis suoraan: »Kuule, kuninkaantytär! Jos Olavi Haraldinpoika pyytää sinua isältäsi, mitä itse sanot siihen?»

Nuoren kuninkaantyttären kasvot kirkastuivat kuin sellaisen ihmisen, joka tulee vuoren huipulle ja näkee sieltä meren. Hän vastasi heti peittelemättä:

»Jos hän on sellainen kuningas ja sellainen kristitty, jollainen olet kertonut hänen olevan, se olisi minulle suuri onni.»

Mutta tuskin hän oli saanut sen sanotuksi, kun jo loiste sammui hänen silmistään. Oli kuin sumupatsas olisi kohonnut hänen ja tuon kaukaisen, suuren, ihanan näyn väliin.

»Oi Hjalte!» valitti hän, »unohdat yhden asian. Olavi-kuningas on vihollisemme. Odotamme hänen puoleltaan sotaa eikä kosimatarjouksia.»

»Älä anna sen asian huolestuttaa mieltäsi!» rauhoitteli Hjalte. »Jos vain sinä tahdot, on kaikki hyvin. Tiedän, mikä Olavi-kuninkaan tahto on tässä asiassa.»

Vanha runonlaulaja oli niin tyytyväinen, että aivan hymyili näin sanoessaan, mutta kuninkaantytär kävi yhä surullisemmaksi.

»Ei! ei se ole minun eikä Norjan Olavi-kuninkaan vallassa; sen asian ratkaisee isäni, Olavi Syl kuningas. Ja tiedät kyllä, että hän vihaa Olavi Haraldinpoikaa eikä siedä edes tämän nimeä mainittavan. Ei hän ikinä anna tytärtään Olavi Haraldinpojalle!»

Sanoessaan näin kuninkaantytär luopui tykkänään ylpeydestään ja alkoi valittaa huoliaan Hjaltelle: »Mitä se auttaa, että olen tullut tuntemaan Olavi Haraldinpojan, että uneksin hänestä kaikki yöt ja ikävöin hänen luokseen kaikki päivät! Eikö olisi ollut parempi, etten olisi ikinä kuullut hänestä? Eikö olisi ollut parempi, jollet olisi koskaan tullut tänne puhumaan hänestä minulle?»

Kuninkaantyttären näin valitellessa tulvahtivat hänelle vedet silmiin, mutta sen nähdessään Hjalte kohotti kätensä hehkuen intoa.

»Jumala sen tahtoo!» huusi hän. »Te kuulutte toisillenne. Sodan täytyy vaihtaa punainen viittansa rauhan valkeaan vaippaan, niin että teidän onnenne voi ilahduttaa koko maailmaa.»

Kun vanha Hjalte sanoi näin, kuninkaantytär kumarsi ensin päänsä Jumalan korkean nimen kuullessaan ja kohotti sen sitten uudelleen virinnein toivein.

Vanhan Hjaltten poistuessa neitsytkammion matalasta ovesta ja laskeutuessa kapeita portaita, joissa ei ollut minkäänlaisia kaidepuita, lähti Astrid hänen jälkeensä.

»Voi Hjalte!» huusi hän runonlaulajalle, »miksi et kysy minulta, mitä minä vastaisin kuningas Olavi Haraldinpojalle, jos hän pyytäisi kättäni?»

Astrid puhui silloin Hjaltelle ensi kerran. Mutta tämä vain loi nopean silmäyksen kultakutriseen orjattareen, jonka hiukset valuivat kiharoina ohimoille ja niskaan, jolla oli mitä leveimmät rannerenkaat ja raskaimmat korvakoristeet, hame sidelty silkkinauhoilla ja liivi ahdettu niin täyteen helmiä, että se oli jäykkä kuin haarniska. Sitten hän kääntyi lähteäkseen vastaamatta mitään.

»Miksi kysyt ainoastaan kuninkaantyttäreiltä Ingegerdiltä?» jatkoi Astrid. »Miksi et kysy minultakin? Etkö siis tiedä että minäkin olen Svean kuninkaan tytär?»

»Etkö tiedä», jatkoi hän, kun Hjalte ei lainkaan vastannut, »että vaikka äitini olikin orjatar, hän oli kuitenkin kuninkaan nuoruudenmorsian? Etkö tiedä, ettei kukaan uskaltanut koko hänen elinaikanaan muistaa hänen sukuperäänsä? Voi Hjalte, etkö tiedä, että vasta sitten kun hän oli kuollut ja kuningas saanut kuningattaren, kaikki muistivat, ettei äitini ollut vapaa?»

»Vasta sitten, kun olin saanut äitipuolen, kuningas alkoi ajatella, että olin alhaista orjasukua. Mutta

enkö silti ole kuninkaantytär, vaikka isäni pitää minua niin alhaisena ja halpana, että on antanut minun vaipua orjien joukkoon? Enkö ole kuninkaantytär, vaikka äitipuoleni antoi minun kulkea ryysyissä sisareni koreillessa kultakirjoutuissa pukimissa? Enkö ole kuninkaantytär, vaikka äitipuoleni pani minut paimentamaan ankkoja ja hanhia ja vaikka minua on orjanruoskalla rangaistu? Ja jos olen kuninkaantytär, niin miksi et kysy minulta, tahdonko mennä naimisiin Olavi Haraldinpojan kanssa? Katso, minulla on kiharainen kultatukka, joka untuvankevyenä aaltoilee päässäni. Katso, minulla on ihanat silmät ja hehkuvat posket. Miksi ei Olavi-kuningas tahtoisi minua omakseen?»

Astrid seurasi Hjaltea pihan poikki kuninkaansalin ovelle saakka. Mutta vanha tuima uros ei välittänyt neidon valituksesta enempää kuin aseellinen uros poikaviikarien kivennakkelusta. Hän ei huolinut kuunnella kultakutrista orjaneitoa enempää kuin puun latvassa hatsattavaa harakkaa.

Ei pidä luulla Hjalten tyytyneen siihen, että oli voittanut kuninkaalleen Ingegerdin sydämen. Seuraavana päivänä vanha islantilainen rohkaisihe ja puhui Olavi Haraldinpojasta Olavi Sylikuninkaalle. Mutta tuskin hän pääsi puheen alkuunkaan, kun Svean kuningas keskeytti runonlaulajan oitis, kun tämä yritti puhua hänen vihollisestaan. Hjalte ymmärsi, että jalo kuninkaantytär oli oikeassa. Hän ei ollut mielestään koskaan kohdannut suurempaa vihamielisyyttä.

'Mutta tämä avioliitto täytyy kuitenkin saada toteen', tuumi Hjalte.
'Se on Jumalan tahto, Jumalan tahto.'

Ja näytti aivan siltä, kuin Hjalte olisi ollut oikeassa. Vain pari päivää myöhemmin tuli Norjan kuninkaan Olavin sanansaattaja rakentamaan rauhaa svealaisten kanssa. Ja Hjalte etsi tämän sanansaattajan käsiinsä ja sanoi hänelle, ettei molempien maiden välistä rauhaa voinut paremmin vahvistaa kuin kuninkaantyttären Ingegerdin ja Olavi Haraldinpojan avioliitolla.

Tuskinpa sanansaattaja uskoi, että Hjalte-vanhus oli saattanut kääntää neidon mielen vieraaseen mieheen, mutta hän piti tätä ehdotusta kuitenkin hyvänä. Ja hän lupasi Hjalteelle esittää avioehdotuksen Olavi Sylikuninkaalle Upsalan suurilla talvikäräjillä.

Heti sen jälkeen Hjalte lähti Upsalasta. Hän kierteli kartanosta kartanoon tuolla avaralla lakeudella, tunkeutui syvälle metsiin, joutui aina merenrantaan saakka.

Jokaiselle tapaamalleen ihmiselle Hjalte puhui Olavi Haraldinpojasta ja kuninkaantytär Ingegerdistä. »Oletko milloinkaan kuullut puhuttavan oivallisemmasta miehestä tai suloisemmasta naisesta?» kysyi hän. »Varmasti on Jumalan tahto, että he yhdessä vaeltavat halki elämän.»

Hjalte joutui vanhojen viikinkien luo, jotka viettivät talvea merenrannalla ja jotka muinoin olivat ryöstäneet naisia joka rannikolta. Hän puhui heille ihanasta kuninkaantyttäreestä, kunnes he kavahtivat pystyyn ja käsi miekankahvassa lupasivat auttaa tätä onneensa.

Hjalte meni vanhojen, mahtavien talonpoikien luo, jotka eivät milloinkaan kallistaneet korvaansa omien tyttäriensä valituksille vaan naittivat heidät, niinkuin viisaus ja suvun kunnia vaati. Ja hän puhui heidän kanssaan niin järkevästi rauhasta ja avioliitosta, että he vannoivat ennen riistävänsä kuninkaalta valtakunnan kuin sallivansa sellaisen liiton raueta.

Mutta nuorille naisille Hjalte puhui niin lempeitä sanoja Olavi Haraldinpojasta, että nämä vannoivat, etteivät he milloinkaan katsele mieltyneinä nuorukaiseen, joka ei puolla sanansaattajaa käräjillä ja anna apuaan suurkuninkaan vastustuksen murtamiseen.

Näin Hjalte kulki maassa puhumassa siihen saakka, kunnes talvikäräjien oli määrä alkaa, ja kansaa virtasi lumisia teitä Upsalan suurille kärjäkummuille.

Ja kun käräjät aloitettiin, oli kansa niin innoissaan, että tuntui kuin tähdet sammuisivat taivaalla, jollei tuota aviokauppaa vahvistettaisi.

Ja vaikka suurkuningas kahteen kertaan töykeästi hylkäsi sekä rauhan- että kosimatarjouksen, niin mitä se auttoi? Mitä siitä oli apua, ettei hän tahtonut kuulla Norjan Olavi-kuninkaan nimeä mainittavan? »Emme tahdo käydä sotaa Norjan kanssa!» huusi kansa. »Tahdomme, että nämä kaksi ihmistä, joita kaikki pitävät maan valioina, yhdessä vaeltavat halki elämän!»

Mitäpä vanha Olavi Sylikuningas mahtoi, kun kansa alkoi häntä uhkailla ja singahduttaa kovia sanoja ja kalistella kilpiään? Mitäpä hän mahtoi, kun näki edessään vain kohotettuja miekkoja ja raivoavia ihmisiä? Eikö hänen täytynyt luvata tytärtään, jos halusi säilyttää kruununsa ja henkensä? Eikö hänen ollut pakko vanhoa lähettävänsä kuninkaantyttären seuraavana kesänä Kungahällaan Olavi-kuninkaan luo?

Kas sillä tavoin koko kansa auttoi Ingegerdin rakkautta. Mutta kukaan ei yrittänyt auttaa Astridia

saavuttamaan onnea, ainoakaan ihminen ei tiedustellut hänen rakkauttaan. Ja kuitenkin se eli, elää kituutti kuin köyhän kalastajanlesken lapsi puutteessa ja kaipauksessa, mutta kasvoi ja varttui sentään iloisena ja toiveikkaana. Se kasvoi ja varttui, sillä Astridin sielussa oli kuin meren rannalla raikasta ilmaa ja valoa ja voimakasta kuohuntaa ja hyrskettä.

2.

Rikkaassa Kungahällassa oli kaukana rajalla suuri, vanha kuninkaankartano. Sitä ympäröi korkea, turpeilla peitetty valli. Porttien edustalla kohosi kuin vartijoina valtavia muistokiviä ja pihamaalla kasvoi tammi, joka siimesti koko kuninkaanhovia.

Koko vallin sisäpuolella oleva alue oli täynnä pitkiä, matalia puurakennuksia. Ne olivat niin vanhoja, että katonharjalla kasvoi jäkälää, seinähirret olivat aikoinaan kasvaneet paksuiksi aarniometsässä ja jo olivat vanhuuttaan hopeanharmaita. Turvekatot vihannoivat ja kukkivat. Kattokeltoa oli tiheässä kuin kaloissa suomuksia, hädin tuskin saraheinä mahtui tunkemaan niiden lomasta muutamia yksinäisiä korsia.

Olavi Haraldinpoika saapui Kungahällaan alkukesästä ja kokosi kuninkaankartanoon kaikkea, mitä oli tarpeen häiden pitoon. Pitkää katua solui silloin parin viikon ajan loputtomana jonona talonpoikien kuormia; pienillä hevosillaan nämä vedättivät voipytyjä ja juustosäkkejä, humaloita ja suoloja, nauriita ja jauhoja.

Kun kuormajonot vihdoin viimein loppuivat, virtaili kadulla parin viikon ajan häävieraita. Ylhäiset miehet ja naiset ratsastivat selussatulassa, pitkät palvelija- ja orjasaattueet kintereillä. Sitten saapui joukoittain ilveilijöitä, lauluniekkoja, sadunkertojia. Kauppamiehiä tuli Vendinmaasta ja Gårdarikistä saakka houkuttelemaan kuningasta ostamaan morsiuslahjoja.

Kun noita matkueita oli kahden viikon ajan solunut kaupungin läpi, odotettiin enää viimeistä: morsianta saattueineen.

Mutta morsian viipyi viipymistään. Joka päivä hänen odotettiin astuvan maihin kuninkaanlaiturille ja nousevan sitten katua kuninkaankartanoon, edellään pillipiipareita ja rummuttajia, iloisia nuorukaisia ja vakavia pappeja. Mutta morsiuksaattoa ei kuulunut.

Kun morsian niin kauan odotutti itseään, etsivät kaikkien katseet Olavi-kuningasta nähdäkseen, vaivasiko häntä rauhattomuus. Mutta kuninkaan kasvot olivat ihan tyynet. »Jos Jumala tahtoo», sanoi hän, »että saan sen ihanan naisen omakseni, niin kai hän tulee.»

Ja kuningas odotti silloin, kun heinää niitettiin ja sinikaunokki aukeni ruispellolla.

Kuningas odotti vielä silloin, kun pellavat nyhdettiin ja humalat alkoivat kellertää korkeissa saloissa.

Hän odotti vielä silloin, kun karhunmarja rupesi mustumaan kallionhalkeamissa ja kiulukka punertui orjantappurapensaansa paljaissa oksissa.

Koko kesän Hjalte oli oleskellut Kungahällassa odottamassa häitä. Kukaan ei voinut vartoa kuninkaantytärtä innokkaammin kuin hän. Varmasti hän kaipasi tätä paljon levottomampana ja kiihkeämmin kuin Olavi-kuningas itse.

Ei Hjalte nytkään viihtynyt kuninkaantuvassa sotauroiden seurassa. Hyvän matkaa alempana joen varressa oli laituri, jonne Kungahällan naisten oli tapana mennä katsomaan miehiään ja poikiaan näiden lähtiessä pitkille retkille. Täällä heidän oli myös tapana käydä kaiken kesää tähystelemässä jokea alaspäin, näkykö purjehtijoita tulevaksi, sekä itkemässä menneitä. Tälle laiturille Hjalte nyt ilmestyi joka päivä. Hän oleskeli mieluummin surevien ja kaipaavien joukossa.

Varmastikaan ei yksikään nainen, joka oli istunut Itkijättärienlaiturilla odottamassa, ollut konsanaan tuijottanut huolestuneempana jokea alaspäin kuin nyt Hjalte-runonlaulaja. Ei ollut ainoakaan, joka olisi jännittyneempänä kiinnittänyt katsettaan jokaiseen hiljalleen kaupunkia kohti pyrkivään purjeeseen.

Toisinaan Hjalte taas hiipi Mariankirkkoon. Hän ei koskaan rukoillut mitään itselleen, pistäytyi vain muistuttamassa pyhimyksiä aviokaupasta, josta täytyi tulla tosi, jota Jumala itse oli auttanut.

Kaikista mieluummin Hjalte sentään puheli Olavi Haraldinpojan kanssa kahden. Hän istui mielellään kertomassa tälle kuninkaantytären joka sanaa, kuvailemassa tämän jokaista kasvojenjuonetta.

»Kuningas», sanoi hän silloin, »rukoile Jumalaa, että Ingegerd tulee luoksesi! Joka päivä näen sinun vainoavan vanhaa pakanuutta, joka huuhkajan lailla lymyää metsien ja rotkojen pimeydessä. Mutta

sinun haukkasi, kuningas, ei milloinkaan voita huuhkajaa. Vain kyyhkynen voi sen tehdä, ainoastaan kyyhkynen.» —

Runonlaulaja kysyi kuninkaalta, eikö ollut totta, että hän tahtoi kukistaa kaikki vastustajansa. Eikö asia ollut niin, että hän tahtoi olla yksin valtiaana maassa? Mutta se ei onnistuisi hänelle milloinkaan. Se ei onnistuisi, ennen kuin hänen omanaan olisi se kruunu, jonka Hjalte oli hänelle valinnut, kruunu, joka oli niin jalo ja loistava, että sen omistajaa täytyi kaikkien ihmisten totella.

Ja viimein hän kysyi kuninkaalta, eikö tämä tahtonut voittaa itseään. Mutta hänen ei milloinkaan onnistuisi murtaa oman sydämensä vastusta, jollei hän voittaisi omakseen kilpeä, jonka Hjalte oli nähnyt Upsalan kuninkaankartanon neitsytkammiossa. Se oli kilpi, josta säteili taivaan puhtaus. Se oli kilpi, joka suojeli kaikelta pahalta ja kaikelta lihan himolta.

Mutta syksy saapui, ja yhä vain kuninkaantytär viipyi. Suurmiesten, jotka olivat tulleet Kungahällaan hääjuhliin, täytyi toisen toisensa perästä lähteä pois. Kaikkein viimeisenä lähti vihdoin vanha Hjalte-runonlaulajakin. Raskain mielin hän astui laivaan; hänen oli pakko ehtiä kotiinsa, kaukaiseen Islantiin, ennen joulua.

Mutta tuskin Hjalte-vanhus oli ehtinyt Nordre-joen suun edustalla leviävään kallioiseen saaristoon, kun vastaan tuli komea pitkälaiva. Hän käski miesten heti lakata soutamasta. Hän oli heti ensi silmäyksellä tuntenut lähenevän aluksen kuninkaantyttären, Ingegerdin, laivaksi.

Viipymättä Hjalte käski soutaa laivaa kohti. Hän lähti paikaltaan perästä ja asettui keulaan, kasvot säteillen ilosta. 'Olipa tämä ilo, että saan nähdä tuon ihanan neidon vielä kerran', tuumi vanha runonlaulaja. 'Hänen suloiset kasvonsa siis ovat viimeinen näky ennen kotimatkaani.'

Hjalten kasvoissa näkyi tuskin ainoaakaan ryppyä hänen noustessaan kuninkaalliseen laivaan. Hän tervehti airoissa istuvia reippaita nuoria miehiä niin ystävällisesti, kuin he olisivat olleet hänen vanhoja tovereitaan, ja antoi kultasormuksen neidolle, joka kunnioittavasti saattoi hänet laivan peräkeulaan naistenteltiltaan.

Hjalten käsi vapisi hänen kohottaessaan teltan aukkoa peittävää verhoa. Tämä hetki tuntui hänen elämänsä ihanimmalta. 'Milloinkaan en ole taistellut suuremman asian puolesta', tuumi hän. 'Koskaan en ole tavoitellut mitään niin innokkaasti kuin tätä liittoa.'

Mutta teltan sisään astuttuaan Hjalte perääntyi säikähtäen askelen. Hänen kasvonsa ilmaisivat mitä suurinta hämmästystä.

Hän näki teltassa komeakasvuisen, kauniin naisen. Tämä tuli häntä vastaan käsi ojossa. Mutta tuo nainen ei ollutkaan Ingegerd!

Hjalten silmät harhailivat etsien ahtaan teltan joka sopessa löytääkseen kuninkaantyttären. Tosin hän näki tuonkin naisen olevan kuninkaantytär. Ainoastaan sellainen saattoi katsella noin ylväästi ja tervehtiä vierasta niin arvokkaasti. Hänellä oli ruhtinaallinen otsaripa ja kuningattaren asu. Mutta miksi hän ei ollut Ingegerd?

Hjalte alkoi kiivaasti kysellä vieraalta: »Kuka olet?» — »Etkö tunne minua, Hjalte? Olen se kuninkaantytär, jonka kanssa olet puhunut Olavi Haraldinpojasta.» — »Olen puhunut Olavi Haraldinpojasta kuninkaantyttären kanssa, mutta hänen nimensä on Ingegerd.» — »Minun nimeni on myöskin Ingegerd.» — »Olkoon nimesi mikä tahansa, mutta sinä et ole se kuninkaantytär. Mitä tämä kaikki merkitsee? Tahtooko Svean kuningas pettää Olavi-kuningasta?» — »Eipä suinkaan. Hän lähettää tälle tyttärensä, kuten on luvannut.»

Paljoa ei puuttunut, ettei Hjalte vetänyt miekkaansa lyödäkseen kuoliaaksi tuon vieraan naisen. Hänen kätensä oli jo miekankahvassa, mutta samassa hän malttoi mielensä; miten sopimatonta urhon olikaan riistää naisen henkeä! Mutta sen enempiä sanoja hän ei tahtonut tuhlata tuolle petturille. Hän kääntyi lähteäkseen.

Vieras kutsui häntä takaisin hyvin lempeällä äänellä: »Mihin aiot, Hjalte? Aiotko lähteä Kungahällaan varottamaan Olavi Haraldinpoikaa?» — »Se juuri on aikomukseni», vastasi Hjalte toiseen katsomatta. — »Miksi sitten tahdot jättää minut? Mikset jää luokseni? Minähän olen myös menossa Kungahällaan.»

Nyt Hjalte kääntyi katsomaan häneen: »Onko sinussa naista armahtamaan vanhaa miestä? Tahdon sanoa sinulle, että olen pannut kaikki voimani alttiiksi saadakseni aikaan tämän avioliiton. Kerro nyt minulle koko onnettomuuteni! Eikö Ingegerd saakaan tulla?»

Silloin kuninkaantytär herkesi Hjaltea härnäämästä. »Käy sisään ja istuudu tänne telttaan, niin kerron sinulle kaikki. Ymmärrän kyllä, ettei lainkaan hyödytä salata sinulta totuutta.»

Sitten Astrid alkoi kertoa.

Kesä oli jo kallistunut loppuilleen. Teerenpoikaset olivat saaneet vahvat sulat pykäläpäiseen pyrstöönsä ja lujuttu kuperiin siipiinsä, olivat jo alkaneet lennellä nopein, hurisevin siivenlyönnein hongikoissa.

Silloin oli Svean kuningas kerran aamulla ratsastanut kotiin onnistuneelta metsästysretkeltä. Satulannastasta oli riippunut vanha urosteeri, välkkyvän sinervänmusta tuima herra, jolla oli punaiset kulmakarvat, sekä neljä taitamatonta poikasta, joilla oli halpa-arvoisuuttaan vielä täplikäs höyhenpuku. Ja kuningas oli ollut kovin ylpeä. Hän tuumi, ettei jalo- ja metsästyshaukalla useinkaan saanut näin hyvää saalista yhtenä aamurupeamana.

Mutta Hjaltin tuli tietää, että sinä aamuna seiso kuninkaantytär Ingegerd neitoineen linnassa odottamassa kuningasta. Ja neitojen joukossa oli yksi, jonka nimi oli Astrid ja joka oli Svean kuninkaan tytär niinkuin Ingegerdkin, vaikka hänen äitinsä oli orjatar, minkä vuoksi häntäkin pidettiin orjana. Ja tuo nuori neito osoitti siinä seistessään sisarelleen, miten pääskysel alkoivat kerääntyä parviin ja valita itselleen johtajaa pitkälle muuttomatkalle. Hän huomautti tälle, että kesä oli jo pakenemaisillaan maasta; ja juuri sen aikanahan Ingegerdin häät oli määrä viettää. Ja hän kehoitti tätä kysymään kuninkaalta, miksi häntä ei ollut päästetty matkustamaan Olavi-kuninkaan luo. Sillä Astridin teki mieli sisarensa mukaan tuolle matkalle. Hän arveli olevansa ikänsä kaiken iloinen, kun vain kerrankin saisi nähdä Olavi-kuninkaan.

Mutta Svean kuningas oli tyttärensä nähdessään ratsastanut tämän luo. »Katso, Ingegerd!» oli hän sanonut, »tässä riippuu viisi teertä satulannastassa. Tänä yhtenä aamuna olen saanut viisi teertä. Kenen luulet voivan ylpeillä paremmasta onnesta? Oletko milloinkaan kuullut, että yksikään kuningas on saanut parempaa saalista?»

Mutta silloin kuninkaantytär oli suuttunut, kun isä niin ylpeästi kehuskeli omaa onneaan, vaikka itse nosti onnen tien pystyyn toisilta. Ja tehdäkseen lopun häntä jo monet viikot riuduttaneesta tuskasta hän oli vastannut: »Isä, sinä olet suureksi kunniaksesi surmannut viisi teertä, mutta minä tiedän kuninkaan, joka kerran aamuhetkenä otti vangiksi viisi kuningasta. Ja se kuningas oli Olavi, sama sankari, jonka olet valinnut minun miehekseni.»

Silloin Svean kuningas oli vihastuneena hypännyt satulasta ja tullut kädet nyrkissä tyttärtään kohti.

»Hiisikö sinua riivaa?» oli hän tiuskaissut. »Mikä noiduttu yrtti on pannut pääsi sekaisin? Miten mielesi kääntyi tuohon mieheen?»

Siihen ei Ingegerd ollut vastannut mitään, vaan pelästyneenä peräytynyt askelen, pari.

Kuningas oli samassa tyyntynyt. »Armas tytär, etkö tiedä, että olet minulle rakas? Miten voisin antaa sinut miehelle, jota en voi sietää? Tahdon seurata sinua lempein toivotuksin. Tahdon voida tulla sinun omaan saliisi. Sanon sinulle: sinun täytyy kääntää mielesi toisten maiden kuninkaisiin, sillä Norjan kuningas ei ikinä saa sinua omakseen!»

Tästä kuninkaantytär oli niin hämmästynyt, ettei osannut vastata kuninkaalle muuta kuin: »En rukoillut sinua. Se oli kansan tahto.»

Ja kuningas oli heti kysynyt, tarkoittiko hän, että Svean kuningas oli orja, joka ei saanut vallita omia lapsiaan? Oliko hänellä käskijä, joka saattoi lahjoittaa pois hänen tyttärensä?

»Tahtooko Svean kuningas siis sallia, että häntä sanotaan sanansa syöjäksi?» oli kuninkaantytär kysynyt vuorostaan.

Svean kuningas oli nauranut ääneen. »Ole huoletti! Niin ei sanota. Miksi sitä kysyt sinä, joka olet nainen? Vielä on miehiä neuvoskunnassani. Miehet kyllä keksivät neuvon sellaiseen.»

Ja kuningas oli kääntynyt niiden uroiden puoleen, jotka ratsastivat metsästäjien parvessa.

»Tämä lupaus sitoo tahtoni», selitti hän. »Tahdon vapautua tästä siteestä.»

Mutta ei ainoakaan kuninkaan miehistä vastannut sanaakaan, ei yksikään tiennyt antaa hänelle mitään neuvoa.

Silloin Olavi Sylikuningas oli närkästynyt äskeistä pahemmin. Hän oli vimmastunut kuin hullu. »Voi teidän viisauttanne!» oli hän tavan takaa huutanut miehilleen. »Minä tahdon päästä vapaaksi siitä

velvollisuudestani. Miksi teidän viisauttanne ylistetään?»

Mutta kun kuningas oli näin melunnut ja tiuskinut eikä yksikään tiennyt vastata hänelle mitään, astui Astrid esiin neitojen joukosta ja teki ehdotuksensa. Mutta Hjalten piti uskoa ja tietää, että hän oli lausunut sen ainoastaan siksi, että se oli tuntunut hänestä somalta ja ikään kuin kutkuttanut hänen kieltään, ei lainkaan sen vuoksi, että hän olisi pitänyt sitä mahdollisena.

»Miksi et lähetä minua?» kysyi hän. »Minäkin olen sinun tyttäresi. Miksi et lähetä minua Norjan kuninkaalle?»

Mutta heti kun Astrid oli sanonut sen, oli Ingegerd valahtanut ihan kalpeaksi. »Ole vaiti ja mene matkoihisi», kivahti hän suuttuneena. »Mene matkoihisi, lörpöttelijä, kavala, ilkeä olento, joka ehdotat isälleni mokomaa häpeää.»

Mutta kuningas ei päästänyt Astridia menemään. Päinvastoin, päinvastoin! Hän oli ojentanut tälle kätensä ja vetänyt hänet rintaansa vasten. Hän oli nauranut ja itkennyt ja ollut ilosta hurjana kuin leikikäs lapsi.

»Oih!» oli hän huudahtanut, »kas siinä vasta keksintö! Kas siinä oikein pakanallinen kepponen! Sanomme Astridia Ingegerdiksi. Narraamme Norjan kuninkaan ottamaan hänet vaimokseen. Ja kun sitten ympäri maita ja mantereita leviää tieto, että Olavi Haraldinpojan kuningatar on orjasukua, silloin on moni mies hyvillään. Kaikki silloin ivailevat tuota suurta kuningasta.»

Mutta silloin Ingegerd oli mennyt kuninkaan luo ja rukoillut: »Voi, isä, älä tee niin! Minä rakastan Olavi-kuningasta sydämestäni, ja minulle tuottaa suurta tuskaa, kun tahdot petkuttaa häntä.»

Ja hän sanoi kärsivällisesti noudattavansa suurkuninkaan käskyä ja luopuvansa aviosta Olavi Haraldinpojan kanssa. Isän piti vain luvata, ettei tee Norjan kuninkaalle tätä, ei tätä!

Mutta Svean kuningas ei ollut kuunnellut hänen rukouksiaan. Oli vain kääntynyt Astridin puoleen, jota hän hyväili, ikään kuin tämä olisi ollut suloinen kuin itse kosto. »Sinä saat lähteä, saat lähteä pian, huomenna jo! Tottahan meillä on jokin laiva kunnossa. Kaikki, mitä tarvitset myötäjäisiksi, vaatteesi, rakas tytär, ja seurueesi, voidaan varustaa suurimmassa kiireessä. Norjan kuningas ei ajattele sellaista, hän ajattelee vain sitä iloa, että saa omakseen Svean kuninkaan korkeasukuisen tyttären.»

Kuninkaan sanottua näin Ingegerd kai ymmärsi, ettei asia ollut autettavissa. Hän oli silloin tullut sisarensa luo, laskenut kätensä tämän kaulaan ja vienyt kanssaan omaan saliinsa. Ja hän istutti sisarensa omalle kunniaistuimelleen ja asettui itse matalalle rahille hänen jalkojensa juureen. Ja hän sanoi Astridille, että tämän piti nyt istua siinä tottuakseen olemaan ensimmäisellä sijalla, tietääkseen, millainen asema hänellä oli kuningattarena. Sillä Ingegerd ei olisi mitenkään suonut, että Olavi-kuninkaan täytyi hävetä kuningatartaan.

Sitten kuninkaantytär oli lähettänyt toiset neitonsa vaateluhtiin ja aittaan noutamaan niitä myötäjäisiä, jotka hän oli hankkinut itselleen. Ja ne kaikki hän lahjoitti sisarelleen, jottei Astrid tulisi Norjan kuninkaan luo kuin mikäkin köyhä orjatar.

Hän mainitsi myös, ketkä palvelijat ja neidot lähtevät Astridin mukaan, ja viimeksi hän oli lahjoittanut tälle oman ihanan laivansa.

»Tietysti sinä otat minun pitkälaivani», oli hän sanonut. »Niinkuin tiedät, siinä on monta kunnan poikaa airoissa. Sillä tahtoni on, että tulet ylväästi Norjan kuninkaan luo, jotta hän tuntee kuningattarestaan koituvan hänelle kunniaa.»

Vihdoin kuninkaantytär oli puhunut sisarensa kanssa hyvin kauan Olavi-kuninkaasta. Mutta Ingegerd oli puhunut, niinkuin puhutaan pyhistä Jumalan miehistä, eikä niinkuin kuninkaista. Eikä Astrid ollut ymmärtänyt paljoakaan. Mutta sen hän oli käsittänyt, että kuninkaantytär tahtoi lahjoittaa Astridille kaikki hänen omassa povessaan asuvat hyvät ajatukset, jottei Norjan kuningas pettyisi niin syvästi kuin Olavi Sylikuningas toivoi.

Loppujen lopuksi oli Astrid, joka ei sentään ollut niin paha kuin kaikki luulivat, unohtanut, miten usein hän oli joutunut kärsimään juuri sisarensa vuoksi; hän oli toivonut, että hänellä olisi vapaa valta sanoa: »En lähde!» Hän oli puhunut tästä kuninkaantytärtä, ja he olivat molemmat itkeneet ja ensi kerran tunteneet itsensä sisariksi.

Mutta Hjalten piti ymmärtää, ettei Astrid ollut niitä ihmisiä, jotka turhia mietiskelevät ja surevat. Päästyään merelle hän oli unohtanut kaikki surunsa ja pelkonsa. Hän oli saanut matkata kuin hallitsijatar, häntä oli palveltu kuin kuninkaantytärtä. Ensi kerran äitinsä kuoleman jälkeen hän oli ollut onnellinen.

Ihana kertojatar oli hetken vaiti. Hän katsahti nopeasti Hjalteen, joka ei ollut kertaakaan liikahtanut hänen puhuessaan. Astrid kalpeni nähdessään vanhuksen kasvoista kuvastuvan tuskan.

»Sano, mitä ajattelet!« huudahti hän. »Kohta olemme perillä Kungahällassa. Miten minun siellä käy? Surmaako kuningas minut? Lähettääkö hän minut takaisin poltinraudalla merkittynä? Sano totuus, Hjalte!«

Mutta vanha runonlaulaja ei vastannut, istui vain puhellen itsekseen itse sitä edes huomaamattaan. Astrid kuuli hänen mutisevan, ettei Kungahällassa ollut ainoakaan ihmistä, joka tunsu Ingegerdin, ja ettei hänellä itsellään totisesti ollut halua palata sinne.

Nyt Hjalten synkkä katse sattui Astridiin, ja vanhus alkoi kysellä. Astridhan oli toivonut olevansa vapaa voidakseen kieltäytyä lähtemästä tälle matkalle. Ja nyt Kungahällaan saapuessaan hän oli vapaa. Mitä hän nyt aikoi tehdä? Aikoiko hän ilmaista Olavi-kuninkaalle, kuka hän oli?

Kysymys hämmästytti Astridia suuresti. Hän oli hyvän aikaa vaiti. Mutta sitten hän alkoi pyydellä Hjaltea lähtemään mukaan Kungahällaan ja ilmaisemaan kuninkaalle totuuden. Hän selitti laivaväkönsä ja neitonsa sitoutuneen olemaan vaiti. »Itse en tiedä, mitä teen«, valitti hän. »Miten voin tietää, mitä minun on tehtävä? Kuulinhan kaikki, mitä sinä kerroit Ingegerdille Olavi Haraldinpojasta.«

Sanoessaan näin Astrid näki Hjalten jälleen vaipuvan mietteisiin. Ukko kuului mutisevan, ettei hän ikinä usko Astridin tunnustavan. »Mutta minun täytyy sentään sanoa, millainen kohtalo häntä odottaa.«

Sitten Hjalte nousi ja alkoi puhua hyvin vakavasti: »Kuuntelehan, Astrid, vielä tämä tarina Olavi-kuninkaasta! En ole ennen puhunut siitä.«

»Se tapahtui siihen aikaan, jolloin Olavi-kuningas oli vasta köyhä merikuningas, jolloin hänellä oli vain muutamia hyviä laivoja ja muutamia uskollisia sotureita, mutta ei lainkaan osaa isiensä valtakunnasta. Se tapahtui niihin aikoihin, jolloin hän kunniakkaasti taisteli kaukaisilla merillä, ahdisteli viikinkejä ja suojeli kauppamiehiä sekä auttoi miekallaan kristittyjä ruhtinaita.

»Noihin aikoihin kuningas näki kerran unta, että valkeuden ruhtinas, Jumalan ihana enkeli, laskeutui yöllä hänen laivaansa, nosti kaikki purjeet ja käänsi keulan pohjoiseen. Ja kuninkaasta tuntui, etteivät he olleet purjehtineet pitempää aikaa kuin tähti tarvitsee aamulla sammuaakseen, ennen kuin saapuivat korkealle, kallioiselle rannikolle, jota vuonot puhkoivat ja maidonvalkeat tyrskyt reunustivat. Mutta kun he pääsivät rannalle, enkeli ojensi kätensä ja puhui hopeanhelähtelevällä äänellä, joka voitti tuulen pauhinan ja purjeiden paukkeen ja aaltojen hurjan kohinan, emäpuun hirveää vauhtia halkoessa niitä. 'Olavi kuningas', niin kaikui enkelin sanat, 'tämä maa on oleva sinun iankaikkisesti'.«

Mutta nyt Hjalte koetti selittää Astridille, että samoin kuin aamurusko lieventää yön muuttumista aurinkoiseksi päiväksi, samoin ei Jumalakaan tahtonut kuninkaan huomaavan, että uni ennusti hänelle yli-inhimillistä kunniaa. Kuningas ei ymmärtänyt Jumalan tahdon olevan, että hän taivaalliselta valtaistuimeltaan iäisesti hallitsee Norjan maata, että kuninkaat vaihtuvat, mutta pyhä Olavi-kuningas aina ohjaa valtakuntaansa.

Kuninkaan nöyryys himmensi näyn täydellisen selvyuden, selitti Hjalte, ja hän tulkitsi enkelin sanat niin, että hän ja hänen sukunsa miehet iäti hallitsevat tätä maata, jonka enkeli oli näyttänyt hänelle. Ja kun hän luuli tuntevansa tämän maan isiensä valtakunnaksi, hän ohjasi kulkunsa sinne ja pääsi hyvän onnensa auttamana pian sen kuninkaaksi.

»Ja niin, kuuletko, Astrid! asianlaita on yhä vieläkin. Kaikki tosiaan osoittaa, että Olavi-kuninkaassa asuu taivaallinen voima, mutta kuitenkin hän vielä epäilee ja ajattelee olevansa kutsuttu ainoastaan maalliseksi kuninkaaksi. Hän ei vielä tavoittele pyhimyksenkruunua. Mutta se hetki ei ole enää kaukana, jolloin hänen täytyy saada tehtävästään täysi selvyys. Se hetki ei ole enää kaukana.«

Ja Hjalte-vanhus puhui edelleen, tietäjätulen säteillä hänen sielustaan ja otsaltaan:

»Lieneekö — Ingegerdiä lukuunottamatta — ainoakaan naista, jota Olavi Haraldinpoika ei hylkäisi eikä karkottaisi rinnaltaan sinä hetkenä, jolloin hän nousee ja käsittää enkelin sanat, että hän on iankaikkisesti oleva Norjan kuningas? Lieneekö ainoakaan, joka silloin voi seurata häntä hänen korkealla vaelluksellaan, lukuunottamatta Ingegerdiä?«

Vielä kerran Hjalte kääntyi Astridin puoleen ja kysyi hyvin ankarasti:

»Vastaa nyt ja sano, etkö aio ilmaista totuutta Olavi-kuninkaalle?«

Astrid oli pelästynyt pahanpäiväiseksi. Hän vastasi hyvin nöyrästi: »Miksi et tahdo lähteä mukaan Kungahällaan? Silloin minun täytyy ilmaista kaikki. Etkö näe, etten itsekään tiedä, mitä tahdon?«

Lupaisinhan mitä haluat, jos aikoisin pettää kuninkaan. Houkuttelisin sinut jatkamaan matkaasi, jos todella sitä toivoisin, mutta tiedän olevani heikko. Minähän pyydän ainoastaan, että lähdet mukaani.»

Mutta tuskin hän oli saanut sen sanotuksi, kun näki Hjalten kasvoista kuvastuvan hirveän raivon. »Vai pitäisi minun auttaa sinua välttämään kohtaloasi!» karjaisi vanhus.

Hjalte selitti, ettei hänen tarvinnut osoittaa Astridille armahtavaisuutta. Hän vihasi tätä, koska tämä oli tehnyt syntiä sisartaan kohtaan. Ingegerdin oma oli se mies ollut, jonka hän tahtoi varastaa itselleen, sillä varas Astrid oli. Hjaltenkin kaltaisen karaistuneen urhon täytyi voihkia tuskasta ajatellessaan, miten Ingegerd oli kärsinyt. Mutta Astrid ei ollut tuntenut mitään. Tuon jalon neidon kamppaillessa tuskissaan hän oli lähtenyt julmana ja viekkaana etsimään ainoastaan omaa iloaan. Voi Astridia! voi häntä!

Astrid kuuli Hjalten äänen painuvan niin synkän hurjaksi kuin tämä olisi mutissut loitsua.

»Sinä vääristelit ja turmelit ihanimman runoni!» sadatteli ukko. »Sillä ihanin runo, jonka Hjalte-runonlaulaja kuunaan on sepittänyt, oli se, että hän olisi laulanut yhteen maailman hurskaimman naisen ja oivallisimman miehen. Mutta sinä vääristelit sen runon ja muutit sen ilveilyksi. Ja minä rankaisen sinua, sinä kalman sikiö! Minä rankaisen sinua samoin kuin Isä Jumala rankaisi sitä kiusaajaa, joka teki hänen maailmansa syntiseksi. Minä rankaisen sinua.

»Mutta älä pyydäkään, nainen», jatkoi hän, »minua lähtemään mukaasi suojelemaan sinua omalta itseltäsi! Ajattele, miten kuninkaantytären täytyy kärsiä tästä rumasta pilasta, jonka teet Olavi-kuninkaalle! Sekä Ingegerdin että minun puolestani on sinun saatava rangaistus. Enkä minä lähde mukaasi ilmaisemaan sinua. Se on minun kostoni. En ilmaise sinua.

»Kuule, Astrid! Saat matkata Kungahällaan, ja jollet puhu omasta tahdostasi, tulkoon sinusta kuninkaan morsian. Mutta sitten, senkin käärme! kosto tavoittaa sinut. Minä tunnen Olavi-kuninkaan ja tunnen sinutkin. Elämäsi käy niin raskaaksi, että joka päivä toivot kuolemaa.»

Sen sanottuaan Hjalte kääntyi pois ja lähti omaan laivaansa.

Astrid istui kauan ääneti miettien kuulemaansa. Mutta sitten hänen kasvoilleen levisi pilkallinen hymy. Hjalte-vanhus unohti, että Astrid oli oppinut hymyilemään tuskille. Mutta onnea, onnea hän ei ollut koskaan maistanut.

Ja Astrid nousi ja meni teltanaukolle. Hän näki tuiman Hjalten ohjaavan laivansa länttä kohti, kohti sumujen verhoamaa Islantia, joka viluisena ja pimeänä toivotti laajalti matkustaneen poikansa tervetulleeksi kotiin.

3.

On aurinkoinen syyspäivä. Taivaalla ei ole pienintä pilvenhattaraa. On sellainen päivä, jolloin tulee ajatelleeksi: ihana aurinko tahtoo antaa kaiken valonsa. Ihana aurinko on kuin äiti, jonka poika on matkalle lähdössä ja joka ei nyt eron hetkellä tahdo irroittaa katsettaan rakkaimmastaan.

Siinä pitkässä laaksossa, jossa Kungahällä sijaitsee, kohoaa useita pieniä pyöreälakisia, pyökkimetsää kasvavia kukkuloita. Ja nyt puut ovat pukeutuneet niin koreaan syysasuun, että täytyy ihan ihmetellä. On kuin ne olisivat lähdössä kosiin. Tuntuu siltä, kuin ne olisivat pukeutuneet kultaan ja helakkaan punaan lumotakseen rikkaat morsiamet loistollaan.

Joen vastakkaisella rannalla kohoava suuri Hisingenin saari on myös somistautunut kuin juhlaan. Mutta Hisingenissä kasvaa vaaleankeltaisia koivuja. Hisingenin puilla on valkeat vaatteet kuin morsiamilla vihillä.

Mutta jokea ylöspäin, joka vyöryy merta kohti ylväänä ja vuolaana kuin jos syysateet olisivat täyttäneet sen kuohuvalla viinillä, soutaa laiva toisensa perästä kotia kohti. Ja kun purret lähestyvät Kungahällaa, vaihtuvat niiden harmaat sarkapurjeet uusiin, valkeihin. Ja mieleen johtuu väkisinikin tarina kuninkaanpojista, jotka lähtivät seikkailemaan kerjäläisen ryysyihin verhoutuneina ja heittivät ne jälleen yltään palatessaan takaisin komeaan kuninkaankartanoon.

Mutta kaikki Kungahällan asukkaat ovat kokoontuneet laitureille. Vanhat ja nuoret purkavat tavaroita laivoista. He kantavat varastohuoneet täyteen suoloja ja hylkeenrasvaa, kallisarvoisia aseita ja monenvärisiä pukimia. He kiskovat laivat ja veneet maalle ja kyselevät kotiutuneilta muun maailman kuulumisia.

Mutta äkkiä puuha ja hyörinä lakkaa, kaikki suuntaavat katseensa joelle.

Kömpelökulkuisten kauppa-alusten joukossa tulla porhaltaa suuri pitkäläiva. Ja kansa ihmettelee, kuka se sellainen tulija saattaa olla, jonka laivassa on purppurareunuksiset purjeet ja keulassa kultainen kuva. Ihmetellään, mikä laiva tuo saattaa olla, joka liittää halki aaltojen kevyesti kuin joutsen. Kiitellään soutajia, jotka liikuttavat airojaan niin tasaisessa tahdissa, että ne välkkyvät aluksen kupeilla kuin kotkan siivet.

»Varmaankin Ruotsin kuninkaan tytär», aletaan arvailla. »Varmaankin ihana kuninkaantytär, Ingegerd, jota Olavi Haraldinpoika on odottanut kaiken kesää ja syksyä.»

Ja naiset kiiruhtavat laiturille näkemään kuninkaantytärtä, joka joella soutaa kuninkaanlaituria kohti. Miehet ja pojat juoksevat laivoihin ja kiipeävät venetalaiden katoille.

Kun naiset näkevät kuninkaantyttären loistavassa asussa laivansa kannella, he alkavat huutaa tervetuliaistoivotuksia. Ja kaikki miehet, jotka näkevät hänen lempeästi hymyilevät kasvonsa, ottavat lakkikulun päästään ja heiluttavat sitä korkealla ilmassa.

Mutta kuninkaanlaiturilla seisoo Olavi-kuningas itse, ja kun hän näkee kuninkaantyttären, hänen kasvonsa säteilevät ilosta ja hänen silmänsä loistavat lempeää hellyyttä.

Ja koska on niin myöhäinen vuodenaika, että kaikki kukat ovat kuihtuneet, nuoret tytöt taittavat puista punakeltaisia syksynlehtiä ja siroittelevat niitä laiturille ja kadulle. Ja kiireen kaupalla he rientävät koristelemaan talonseiniä helottavilla pihlajanmarjoilla ja purppuranpunaisilla haavanlehdillä.

Kuninkaantytär, joka seisoo korkealla laivassaan, näkee kansan viittovan hänelle ja toivottavan hänet tervetulleeksi, näkee punakellertävät lehdet, joiden päällitse hänen tulee kävellä. Ja uloinna laiturilla hän näkee kuninkaan, joka hymyilee hänelle.

Ja kuninkaantytär unohtaa kaiken, mitä hänen tuli sanoa ja tunnustaa. Hän unohtaa, ettei hän ole Ingegerd. Hän unohtaa kaiken muun, paitsi että tahtoo päästä Olavi Haraldinpojan vaimoksi.

* * * * *

Kerran sunnuntaina Olavi Haraldinpoika istui päivällispöydässä kaunis kuningattarensa kupeellaan. Hän puheli vilkkaasti tämän kanssa, nojasi kyynärpäätään pöytään sekä kääntyi niin, että saattoi nähdä tämän kasvot. Mutta Astridin puhuessa kuningas loi silmänsä alas ajatellakseen ainoastaan tämän äänen ihanuutta, ja kun kuningatar puheli kauan, Olavi alkoi ajattelemaan, huomaamattaan vuoleskella pöydänlevyä.

Kaikki Olavi-kuninkaan miehet tiesivät, ettei hän olisi tehnyt niin, jos olisi muistanut, että oli sunnuntai. Mutta he kunnioittivat Olavi-kuningasta niin suuresti, etteivät uskaltaneet huomauttaa hänelle, että hän teki syntiä.

Mitä kauemmin Astrid puhui, sitä rauhattomammiksi soturit kävivät. Kuningatar huomasi kyllä heidän vaihtavan keskenään huolestuneita silmäyksiä, mutta ei tiennyt, minkä vuoksi.

Kaikki olivat jo lopettaneet ja ruoka korjattu pois, mutta Olavi-kuningas istui yhä paikallaan puhellen Astridin kanssa ja nyrhien puukolla pöydänlevyä. Hänen edessään oli jo pienoinen lastukasa.

Silloin sai vihdoin sanoiksi hänen ystävänsä Björn, Sälön Ogurin poika.

»Mikä päivä huomenna on, Eilif?» kysyi hän hovipojalta.

»Huomenna on maanantai», vastasi Eilif kovalla, selkeällä äänellä.

Silloin kuningas kohotti päätään ja katsoi Eilifiin. »Sanoitko, että huomenna on maanantai?» lausui hän mieltiväisenä.

Virkkamatta enää sanaakaan hän keräsi käteensä kaikki pöydästä vuolemansa lastut, meni lieden ääreen, kaivoi tuhasta hehkuvan hiilen ja laski sen lastujen päälle, jotka pian syttyivät tuleen.

Kuningas seisoi hievahtamatta paikallaan ja antoi lastujen palaa kädessään poroksi.

Silloin kaikki uroot iloitsivat, mutta nuori kuningatar valahti kalman kalpeaksi.

'Miten hän mahtaakaan tuomita minua, kun kerran saa tietää syntini', ajatteli Astrid, 'koska rankaisee itseään noin ankarasti niin pienestä rikkomuksesta!'

* * * * *

Gårdarikin Acke makasi sairaana purrestaan Kungahällan satamassa. Hän makasi ahtaassa

laivanruumassa odottaen kuolemaa. Hänen jalkaansa oli kauan särkenyt ankarasti, nyt siihen oli auennut haava, ja viime tunteina jalka oli alkanut mustua.

»Kuule, Ace, ei sinun tarvitse kuolla!» lohdutteli Kungahällan Ludolf, joka oli laskeutunut ruumaan katsomaan Acea. »Etkö tiedä, että Olavi-kuningas on täällä kaupungissa ja että Jumala on hänelle antanut suuren voiman hänen pyhytensä ja hurskautensa ansiosta? Käske pyytää häntä luoksesi ja laskemaan kätensä päällesi, niin jäät eloon.»

»En voi häneltä pyytää apua», valitti Ace. »Olavi Haraldinpoika vihaa minua, sillä löin aikoinani kuoliaaksi hänen kasvinveljensä Reor Valkoisen. Jos hän saa tietää, että minä olen laivoineni täällä satamassa, hän surmaa minut.»

Mutta tullessaan Acken luota Ludolf kohtasi kaupungin kadulla nuoren kuningattaren, joka oli ollut metsässä pähkinöitä poimimassa.

»Kuningatar», huusi Ludolf, »sano Olavi-kuninkaalle näin: 'Gårdarikin Ace, joka löi kuoliaaksi kasvinveljesi, makaa kuolemaisillaan satamassa omissa purreissaan'.»

Kaunis kuningatar kiiruhti kotiin ja saman tien Olavi-kuninkaan luo, joka seiso pihalla sukimassa ratsuaan.

»Riemuitse, Olavi-kuningas!» huudahti hän, »Gårdarikin Ace, joka tappoi kasvinveljesi, makaa sairaana purreissaan täällä satamassa; hän on kuolemaisillaan.»

Olavi Haraldinpoika vei kiireesti hevosen talliin. Sitten hän lähti kadulle ilman miekkaa ja kypärää. Hän käveli ripeästi talojen lomitse, kunnes päätyi satamaan. Siellä hän etsi käsiinsä Acken laivan. Kuningas oli jo ruumassa sairaan luona, ennen kuin tämän miehet huomasivat ruveta estämään.

»Ace», sanoi Olavi-kuningas, »usein olen ajanut sinua takaa merellä, mutta aina pääsit pakoon. Nyt on sairaus kohdannut sinut täällä minun kaupungissani. Se on minulle siitä merkinä, että Jumala on antanut henkesi käsiini.»

Acke ei vastannut. Hän oli ihan voimaton, kuolema oli hyvin lähellä.

Olavi Haraldinpoika laski kätensä hänen rinnalleen ja rukoili Jumalaa.
»Anna minulle tämän viholliseni henki!» pyysi hän.

Mutta kuningatar, joka oli nähnyt kuninkaan rientävän satamaan ilman kypärää ja miekkaa, oli mennyt asetupaan, noutanut hänen aseensa ja kutsunut muutamia hänen miehiään. Sitten hän lähti kuninkaan jälkeen laivalle.

Mutta seisoessaan ahtaan laivanruuman ulkopuolella kuningatar kuuli Olavi-kuninkaan rukoilevan sairaan puolesta.

Astrid kurkisti ruumaan katsoakseen kuningasta ja Acea ilmaisematta, että oli saapuvilla. Hän näki, että kun Olavin kädet olivat kuolevan otsalla ja rinnalla, kalmanväri hävisi tämän kasvoista. Sairas alkoi hengittää kevyesti ja hiljaa ja lakkasi valittamasta. Viimein hän vaipui suloiseen uneen.

Astrid palasi hiljaa takaisin kuninkaankartanoon. Hän laahasi kuninkaan miekkaa raskaasti pitkin katua. Hänen kasvonsa olivat kalpeammat kuin kuolevan äsken, hänen hengenvetonsa raskaat kuin korahdukset.

Oli Pyhänmiestenpäivän aamu ja Olavi-kuningas lähdössä messuun. Hän tuli kuninkaantuvasta ja käveli pihan poikki portille. Pihalla seiso useita miehiä odottamassa lähteäkseen kuninkaan mukana messuun. Olavin saapuessa he asettuivat kahteen riviin, ja kuningas kulki heidän muodostamaansa kujaa.

Astrid seiso kapealla käytävällä naistentuvan edustalla katsellen kuningasta. Olavilla oli päässä leveä kultavanne ja hartioilla pitkä punainen samettiviitta. Hän käveli hyvin hitaasti, ja hänen kasvoistaan loisti pyhäpäivän rauha. Astrid pelästyi nähdessään miten kuningas muistutti niitä pyhien Jumalan miesten ja kuninkaiden puuhunleikattuja kuvia, joita hän muisti nähneensä Mariankirkon alttarin yläpuolella.

Aivan portinpielessä vaani mies, päässä luuhottava hattu ja iso, väljä vaippa kääraistynä vartalolle. Kuninkaan lähestyessä hän viskasi viitan yltään, kohotti korkealle paljastetun miekan, jota oli pitänyt piilossa vaipan alla, ja syöksyi kuningasta kohti.

Mutta miehen ehdittyä aivan kuninkaan lähelle häneen sattui Olavi Haraldinpojan katse valoisana ja lempeänä, ja hän pysähtyi kesken juoksunsa. Miekka kirposi kädestä, ja mies lysähti polvilleen.

Olavi-kuningas seiso i hievahtamatta paikallaan ja piti kirkkaan katseensa yhä salamurhaajaan suunnattuna. Tämä yritti kääntää silmänsä pois hänestä, mutta ei voinut. Viimein hän alkoi nyhykiä ja itkeä:

»Voi Olavi-kuningas! Olavi-kuningas! Vihamiehesi lähettivät minut tänne surmaamaan sinut. Mutta kun näin kasvojesi pyhyden, miekka kirposi kädestäni. Sinun silmäsi masensivat minut maahan.»

Silloin Astrid lankesi käytävälle polvilleen. »Jumala, armahda minua syntistä!» voihi hän. »Voi minua, voi minua, että olen valheella ja petoksella joutunut tuon miehen vaimoksi!»

4.

Pyhäinmiestenpäivän iltana oli kirkas kuutamoinen. Kuningas oli kävellyt pihamaalla ja katsastanut talleja ja navettaa nähdäkseen, oliko kaikki kunnossa; oli hän käynyt orjien ja palvelijoidenkin pirtissä katsomassa, että kaikkia kestettiin hyvin. Kääntyessään takaisin kuninkaantupaan hän huomasi naisen, jolla oli musta päähine, hiipivän pihaportille.

Kuningas luuli tuntevänsä hiipijän ja lähti perästä. Nainen meni ulos portista, käveli torin poikki ja hiipi sitten ahtaita kujia joelle.

Olavi Haraldinpoika seurasi äänettömänä outoa kulkijaa. Hän näki naisen menevän korkealle rantalaiturille ja jäävän sinne tuijottamaan veteen. Heti samassa tuntematon kohotti käsivartensa ja käveli raskaasti huoaten laiturille niin pitkälle, että kuningas selvästi huomasi hänen aikovan hypätä jokeen.

Kuningas lähestyi häntä kuulumattomin askelin, niinkuin oli lukemattomissa vaaroissa oppinut liikkumaan. Jo kahdesti nainen oli kohottanut toista jalkaansa hypätäkseen veteen, mutta oli pysähtynyt kummallakin kerralla. Ennen kuin hän ehti yrittää kolmannesti, Olavi Haraldinpoika oli kietaissut käsivartensa hänen vyötäisilleen ja temmannut hänet kauemmas laiturille.

»Onneton!» huudahti kuningas. »Tahdot tehdä sellaista, minkä Jumala on kieltänyt.»

Kuninkaan äänen kuullessaan nainen painoi kätensä kasvojaan vasten kuin kätkeäkseen ne. Mutta Olavi-kuningas tiesi, kuka hän oli. Naisen vaatteiden kahina, pään muoto ja hohtavat rannerenkaat olivat jo ilmaisseet kuningattaren.

Ensin Astrid yritti riuhtoa itseään irti, mutta äkkiä hän rauhoittui ja yritti haihduttaa kuninkaan mielestä luuloa, että oli aikonut surmata itsensä.

»Oi Olavi-kuningas, miksi hiivit noin vaimoraukan kimppuun, joka on lähtenyt joelle katselemaan, miten kuutamoinen kuvastelee vedessä? Mitä minun pitää sinusta ajatella?»

Astridin ääni kuului tynneltä ja leikkilliseltä. Kuningas seiso sanaakaan virkkamatta.

»Oisit voinut pelästyttää minut, niin että olisin syöksynyt jokeen», jatkoi Astrid. »Luulitko ehkä, että aioin hukuttaa itseni?»

Kuningas vastasi: »En tiedä, mitä minun pitää uskoa. Jumala sen minulle valaisee.»

Astrid naurahti ja suuteli häntä. »Surmaako silloin itsensä, kun on niin onnellinen kuin minä? Surmaako kukaan itsensä paratiisissa?»

»En ymmärrä sitä», virkkoi Olavi-kuningas hiljaisella tavallaan. »Jumala sen minulle valaisee. Hän ilmoittaa minulle, olenko syypää siihen, että aiot tehdä sellaisen synnin.»

Astrid tuli nyt kuninkaan luo ja hyväili hänen kasvojaan. Kunnioitus, jota hän aina oli tuntenut Olavi-kuningasta kohtaan, oli tähän saakka pidättänyt häntä osoittamasta tälle rakkautensa koko kiihkeyttä. Nyt hän sulki miehen yht'äkkiä lujasti syliinsä ja suuteli häntä lukemattomia kertoja. Sitten hän alkoi puhua äänellä, joka oli lempeä ja livertelevä:

»Kuule nyt, miten väkevästi mieleni on sinuun kiintynyt.»

Hän sai kuninkaan istuutumaan kumolleen käännetylle veneelle. Itse hän polvistui tämän jalkojen juureen.

»Olavi-kuningas», aloitti hän sitten, »en tahdo enää olla kuningattarena. Nainen, joka rakastaa miestä niinkuin minä sinua, ei voi olla kuningattarena. Tahtoisin, että sinä vetäytyisit kauaksi metsään ja pitäisit minua orjattarenasi. Saisin silloin palvella sinua joka päivä.»

»Silloin valmistaisin ruokasi, laittaisin vuoteesi ja vartioisin tupaasi sinun nukkuessasi. Minä yksin saisin palvella sinua.

»Kun illalla palaisit kotiin metsästämästä, tulisin vastaasi ja polvistuisin eteesi tielle ja sanoisin: 'Olavi-kuningas, henkeni on sinun'.

»Ja sinä hymyilisit ja laskisit keihäsi rintaani vasten ja sanoisit: 'Niin, henkesi on minun. Sinulla ei ole isää eikä äitiä, sinä olet minun, ja henkesi on minun kädessäni.'»

»Sinun henkesi on Jumalan kädessä», sanoi kuningas.

Astrid naurahti kevyesti. »Henkeni on sinun kädessäsi», toisti hän hyvin lempeällä äänellä, ja samassa Olavi-kuningas tunki, kuinka toinen painoi miekkaa rintaansa vasten.

Mutta kuningas piteli leikissäkin miekkaansa vakavasti kädessä. Hän tempasi sen puoleensa ennen kuin Astrid ennätti lainkaan vahingoittaa itseään.

Kuningas kavahti pystyyn. Ensimmäisen kerran elämässään hän pelästyi niin, että vapisi. Kuningatar oli tahtonut saada surmansa hänen kädestään ja olikin vähällä ollut saada tahtonsa toteutetuksi.

Mutta silloin hänen mieleensä välähti ajatus, joka selitti kuningattaren epätoivon syyn. 'Hän on tehnyt jonkin rikoksen', tuumi Olavi. 'Hänellä on jokin synty tunnollaan.'

Kuningas kumartui Astridin puoleen: »Sano, mitä olet rikkonut!»

Astrid oli heittäytynyt pitkäkseen laiturin jykeville lankuille itkien epätoivoisesti.

'Noin ei itke syytön ihminen', tuumi kuningas. 'Mutta kuinka tämä jalo kuninkaantytär on joutunut niin raskaaseen tuskaan?' ihmetteli hän itsekseen. 'Kuinka ylväällä Ingegerdillä voisi olla rikos tunnollaan?'

»Ingegerd! Sano minulle, minkä rikoksen olet tehnyt», kysyi kuningas uudelleen.

Mutta nyhkytykset tukahduttivat Astridin äänen, niin ettei hän saanut vastatuksi. Sen sijaan hän riisti kiiltävät sormukset sormistaan ja renkaat käsivarsistaan ja ojensi ne kuninkaalle kasvot pois päin käännettyinä.

Kuningas ajatteli vain, ettei tuo kaikki ollut suinkaan sellaisen hurskaan kuninkaantytärtären tapaista, josta Hjalte oli kertonut. 'Voiko tämä nainen, joka nyhkyttää jalkojeni juuressa, olla Hjalten Ingegerd!' ihmetteli hän yhä.

Hän kumartui ja tarttui Astridia olkapäästä. »Kuka olet? Kuka olet?» tiukkasi hän ravistaen toisen käsivartta. »Näen kyllä, ettet ole Ingegerd. Mutta kuka siis olet?»

Yhä vielä Astrid nyhki niin, ettei saanut vastatuksi. Mutta ilmaistakseen kuninkaalle, mitä tämä tahtoi tietää, hän aukaisi pitkän tukkansa, kietoi suortuvan käsivarsiensa ympäri ja ojensi ne sitten kuningasta kohti. Sitten hän jäi istumaan ja odottamaan, selkä kumarassa ja pää painuksissa.

Kuningas ajatteli: 'Hän tunnustaa olevansa niitä ihmisiä, jotka kantavat kahleita. Hän tahtoo ilmaista olevansa orjatar.'

Taaskin Olavi-kuninkaan mieleen välähti ajatus, joka selitti asian oikean laidan.

»Eikö Svean kuninkaalla ole toinen tytär, joka on orjanaisen lapsi?» kysyi hän äkkiä.

Kuningas ei saanut Astridilta vastaukseksi sanaakaan, yhä vain surkeampaa valitusta.

»Eikö siis Svean kuningas», kysyi Olavi-kuningas silloin, »antanutkaan minulle kuningattarensa lasta? Lähettikö hän minulle orjanaisen lapsen?»

Hän ei saanut nytkään vastausta, mutta kuuli Astridin värisevän kuin horkassa.

Olavi-kuningas teki vielä yhden kysymyksen:

»Oletko sinä, jonka olen tehnyt vaimokseni, luonteeltasi niin alhainen, että antaudut riistämään mieheltä hänen kunniaansa? Oletko niin halpamainen, että iloitset siitä, että hänen vihamiehensä pääsevät nauramaan petettyä?»

Astrid kuuli kuninkaan äänensävyistä, miten katkerasti tämä kärsi häväistyksestä. Hän unohti silloin oman kärsimyksensä ja lakkasi itkemästä. »Ota henkeni!» rukoili hän.

Ja Olavi-kuningas tunki ankaraa kiusausta. 'Pistä kuoliaaksi tuo katala orjanainen!' sanoi hänessä piilevä vanha syntinen ihminen. 'Näytä Svean kuninkaalle, ettei Norjan kuninkaasta käy tekeminen rankaisematta pilaa!'

Olavi Haraldinpoika ei sillä hetkellä tuntenut lainkaan rakkautta Astridiin. Hän vihasi tuota naista, joka oli ollut hänen nöyryyksensä välikappaleena.

Hän tiesi, että kaikki hyväksyvät hänen menettelynsä, jos hän nyt maksaa pahan pahalla. Mutta jollei hän kosta häväistystä, kaikki runonlaulajat sepittävät hänestä pilkkalauluja, eivätkä viholliset enää häntä pelkää.

Hänen mielensä täytti ainoastaan yksi mielihalu: hänen on surmattava Astrid, sammutettava tämä elämä. Kuninkaan viha oli niin hirvittävä, että se janoa verta.

Jos narri olisi rohjennut tulla painamaan oman päähineensä hänen, kuninkaan, päähän, totta kai hän olisi repinyt sen palasiksi, paiskannut maahan ja tallannut jaloillaan?

Jos kuningas asettaisi Astridin verisenä ruumiina laivaan ja lähettäisi hänet siten takaisin Svean kuninkaalle, sanottaisiin, että hän on suuren kuninkaan Harald Kaunotukan arvoinen jälkeläinen.

Mutta Olavi-kuninkaalla oli vielä yhä miekka kädessä, ja hän tunki sormissaan sen kahvan, jonka kultaan hän oli aikoinaan kaiverruttanut lauseet: »Autuaat ovat rauhan tekijät. Autuaat ovat nöyrät. Autuaat ovat laupiaat.» Ja joka kerta kun hän tuskissaan kouristi kovasti kahvaa surmatakseen Astridin, hän tunki nuo sanat kädessään. Hän tunki mielestään joka kirjaimen.

Hänen mieleensä muistui se päivä, jolloin hän ensi kerran kuuli nuo sanat. »Ne minä kaiverrutan kultakirjaimin miekkani kahvaan», oli hän silloin virkkanut, »jotta ne polttaisivat kättäni, kun aion käyttää miekkaani kiivastuksissani tai väärän asian puolesta.» Nyt hän tunki miekankahvan polttavan kättä. Olavi-kuningas sanoi ääneen itsekseen: »Ennen olit monien himojen palvelija. Nyt sinulla on vain yksi herra, Jumala!»

Näin sanoen hän pisti miekan tuppeen ja alkoi kävellä laiturilla edestakaisin. Astrid makasi yhä samassa asennossa. Olavi-kuningas näki hänen kyyristyvän kokoon kuolemanpelossa joka kerta kun hän meni ohi.

»En surmaa sinua», sanoi hän Astridille, mutta viha teki hänen äänensä kovaksi ja tylyksi.

Vielä hetkisen Olavi-kuningas käveli laiturilla edestakaisin. Sitten hän pysähtyi Astridin kohdalle ja kysyi yhtä ankaralla äänellä tämän oikeaa nimeä, ja siihen Astrid vihdoinkin sai vastanneeksi.

Olavi-kuningas näki nyt saman naisen, jota hän oli pitänyt niin suurella arvolla, lojuvan laiturilla kuin vaivaiseksi ammuttu eläin. Hän katsoi Astridiin samalla tavoin kuin kuolleen miehen henki surkutellen katsoo ruumisparkea, joka ennen oli hänen verhonaan.

»Oi sieluni!» huokasi hän. »Tuossa sinä asuit rakkaudessa, nyt olet koditon kuin kerjäläinen.»

Hän meni lähemmäs Astridia ja alkoi puhua, ikään kuin tämä olisi jo ollut hengetön eikä voinut kuulla, mitä toinen sanoi:

»Minulle kerrottiin, että oli kuninkaantytär, jonka sydän oli niin ylväs ja pyhä, että hän antoi rauhan jokaiselle, joka joutui hänen läheisyyteensä. Minulle puhuttiin hänen lempeydestään, joka oli niin suuri, että kuka vain hänet näki, tunki itsensä turvallisesti kuin hento lapsi äidin helmassa. Ja kun tuo ihana nainen, joka nyt makaa tuossa, tuli luokseni, luulin häntä Ingegerdiksi, ja hän kävi minulle hyvin rakkaaksi. Hän oli viehkeä ja iloinen ja kevensi raskaat hetkeni. Vaikka hän väliin puhui ja toimikin sillä tavoin, että minun täytyi kummeksia tuota ylpeää Ingegerdiä, hän oli kuitenkin minulle aivan liian rakas voidakseni epäillä häntä. Iloisuudellaan ja kauneudellaan hän pääsi sydämeeni.»

Kuningas oli hetken ääneti ajatellessaan, miten rakas Astrid oli ollut hänelle ja miten onni oli tämän myötä tullut hänen kotiinsa.

»Voisin antaa hänelle anteeksi», jatkoi hän sitten ääneen. »Saattaisin jälleen tehdä hänet kuningattareksi, saattaisin rakkauden voimalla nostaa hänet syliini, mutta niin en saa tehdä, sillä sieluni jäisi kuitenkin kodittomaksi. Voi sinua, ihana nainen», valitti hän, »miksi valhe asuu sinussa! Sinun luonasi ei ole turvallisuutta, ei viihtymystä!»

Hän olisi valitellut vielä ties' kuinka kauan, mutta silloin Astrid nousi. »Olavi-kuningas, älä puhu minulle noin! Mieluummin kuolen. Muista, että puhun tosissani!»

Sitten hän koetti sopertaa muutaman sanan puolustukseksi. Hän kertoi kuninkaalle, miten ja miksi

hän oli joutunut lähtemään Kungahällaan. Ei pettääkseen kuningasta, vaan saadakseen olla muutaman viikon ruhtinattarena, jotta häntä olisi palveltu, jotta hän olisi saanut purjehtia merellä. Mutta hän oli aikonut heti Kungahällaan tultuaan tunnustaa, kuka hän oli. Hän odotti tapaavansa täällä Hjalten ja muita suurmiehiä, jotka tunsivat Ingegerdin. Hänen ei ollut juolahtanut mieleensäkään, että hän saattaisi teeskennellä enää perille päästyään. Mutta jokin paha voima oli kavaluudessaan asettanut niin, että kaikki jotka tunsivat Ingegerdin, olivat lähteneet pois, ja silloin hän oli langennut valheen viettelykseen. »Sinä hetkenä, jona sinut näin, Olavi-kuningas, unohdin kaiken muun päästäkseni omaksesi. Ja ajattelin, että ilomielin antaisin sinun surmata itseni, jos olisin saanut olla edes päivän puolisonasi.»

Olavi-kuningas vastasi: »Ymmärrän kyllä; sinulle oli leikkiä se, mikä minulle on kuolemanraskasta, totisinta totta. Hetkeäkään et ajatellut, mitä merkitsi tulla sanomaan miehelle: 'Minä olen se, jota kiihkeimmin olet kaivannut. Minä olen se korkeasukuinen nainen, jonka voittaminen omakseen on miehen suurin kunnia.' — Etkä kuitenkaan ollutkaan se nainen, vaan valehtelija, orja!»

»Rakastin sinua heti siitä hetkestä, kun ensi kerran kuulin nimeäsi mainittavan», sanoi Astrid hiljaa.

Kuningas heristi raivoissaan nyrkkiään. »Tiedä se, Astrid, ettei kukaan mies ole kaivannut ketään naista niin kuin minä Ingegerdiä! Tahdoin riippua hänessä kiinni kuin vainajan sielu häntä kantavissa enkeleissä päästäkseen kohoamaan korkeuksiin. Uskoin hänen olevan niin hurskas, että hän olisi auttanut minua elämään puhdasta elämää.»

Hän puhkesi hurjaan kaipuuseen, puhui halajavansa sitä voimaa, joka Herran pyhillä oli, mutta hän oli liian heikko ja syntinen saavuttaakseen täydellisyyttä. »Mutta kuninkaantytär olisi auttanut minua; hän, suloinen kuin pyhimys, olisi auttanut minua.»

»Voi, hyvä Jumala!» jatkoi hän sitten; »mihin kääntynenkään, näen syntisiä, menenpä mihin tahansa, tapaan sellaisia, jotka viettelevät minua syntiin. Miksi et sallinut kuninkaantytären tulla, jonka sydämessä ei ole yhtään pahaa ajatusta? Hänen lempeät silmänsä olisivat etsineet minulle oikean tien. Heti kun olisin tahtonut rikkoa jotakin käskyäsi vastaan, hänen lempeä kätensä olisi pidättänyt minua.»

Olavi Haraldinpojan valtasi syvä heikkous ja epätoivon uupumus. »Olin toivonut saavani rinnalleni hyvän ihmisen. Olin toivonut, ettei minun alati olisi tarvinnut kulkea yksin hurjuuden ja pahuuden keskellä! Nyt tunnen, että minun täytyy sortua. En jaksa enää taistella.»

»Enkö ole kysynyt Jumalalta», huudahti hän sitten, »mikä sija minulla on hänen edessään! Mihin olet minut valinnut, Sielujen Herra? Onko minut aiottu apostolien ja marttyyrien vertaiseksi?»

»Mutta nyt, Astrid, ei minun enää tarvitse kysellä. Jumala ei tahtonut lahjoittaa minulle sitä naista, joka olisi tukenut minua vaelluksessani. Nyt tiedän, etten milloinkaan saavuta pyhimyksen kruunua.»

Ja kuningas vaikenä lohdutonna, epätoivoissaan.

Silloin Astrid lähestyi häntä.

»Olavi-kuningas», aloitti hän, »sen mitä nyt sanot, ovat sekä kuninkaantytär että Hjalte jo kauan sitten minulle kertoneet, mutta en tahtonut kuitenkaan uskoa, että olisit ollut sen kummempi kuin hyvä ja urhoollinen sankari ja jalo kuningas. Vasta näinä viikkoina, jotka olen asunut kattosi alla, sieluni on alkanut pelätä sinua. Olen tuntenut, että vaikeampi on valhe huulilla lähestyä sinua kuin käydä kuolemaan.»

»Milloinkaan en ole mitään niin pelästynyt», jatkoi Astrid, »kuin huomattessani sinut pyhimykseksi. Kun näin sinun polttavan lastut kädessäsi, taudin pakenevan käskystäsi ja miekan kirpoavan vihamiehenäsi kädestä. Olin pelästynyt kuoliaaksi havaitessani, että olet pyhä mies. Ja päätin kuolla, ennen kuin saisit tietää minun pettäneen sinut.»

Olavi-kuningas ei vastannut. Astrid katsahti häneen. Kuninkaan silmät olivat suuntautuneet taivasta kohti. Astrid ei tiennyt, kuuliko Olavi Haraldinpoika hänen puhettaan.

»Voi! tätä hetkeä olen pelännyt joka päivä ja joka tiima siitä saakka, kun tulin tänne. Mieluummin kuolen kuin elän tämän hetken!»

Olavi Haraldinpoika oli yhä vaiti.

»Olavi-kuningas», jatkoi Astrid, »tahdoin tehdä jotakin hyväksesi, uhrata sinulle henkeni. Tahdoin hypätä harmaaseen jokeen, jottei sinulla olisi valehtelijaa rinnallasi. Kuta selvemmin huomasiin pyhyytesi, sitä paremmin ymmärsin, että minun täytyi lähteä luotasi. Jumalan pyhimys ei voinut pitää vaimonaan valehtelijaa, orjanaista.»

Kuningas oli yhä vaiti, mutta nyt Astrid kohotti silmänsä häneen. Silloin hänen huuliltaan pääsi huudahdus:

»Olavi-kuningas, sinun kasvosi loistavat!«

Astridin puhuessa oli Jumala näyttänyt Olavi Haraldinpojalle tällaisen näyn:

Kaikki taivaan tähdet irtautuivat paikoiltaan ja lentelivät taivaalla kuin parveilevat mehiläiset. Mutta äkkiä ne kaikki kokoontuivat yhteen hänen päänsä yläpuolella ja muodostivat sädehtivän kruunun.

»Astrid«, sanoi hän ääni väristen, »Jumala on puhunut minulle. Se, mitä sanot, on totta. Minusta tulee Jumalan pyhimys.«

Kuninkaan ääni värisi liikutuksesta, ja hänen kasvonsa loistivat yössä.

Mutta nähdessään kuninkaan pään ympärillä säteilevän valon Astrid nousi. Viimeinenkin toivonkipinä oli häneltä sammunut.

»Nyt minä lähden«, virkkoi hän. »Nyt tiedät, mikä olet, nyt et voi milloinkaan enää kärsiä minua rinnallasi. Mutta ajattele lempeästi minua! Ilottomana ja onnettomana elin elämäni. Ajattele: minua on lyöty, olen kulkenut ryysyissä. Suo minulle anteeksi, kun olen poissa. Rakkauteni ei ole vahingoittanut sinua!«

Kun Astrid raskaassa epätoivossaan kääntyi pois ja käveli laiturin poikki, Olavi Haraldinpoika heräsi huumauksestaan. Hän kiiruhti Astridin jälkeen.

»Miksi tahdot lähteä?« kysyi hän. »Miksi tahdot lähteä?«

»Eikö minun nyt täydy lähteä, kun sinä olet pyhimys«, kuiskasi toinen tuskin kuuluvasti.

»Älä sen vuoksi lähde; juuri nyt sinun pitää minun mielestäni jäädä«, sanoi Olavi-kuningas. »Vähäpätöinen mies olin ennen, ja kaikkea paha minun täytyi vavista. Köyhä, maallinen kuningas minä olin, liian köyhä antaakseni armoni sinulle. Mutta nyt minulle on annettu taivaan ihanuus. Jos sinä olet heikko, olen minä Herran sankari. Jos sinä lankeat, minä voin nostaa sinut. Jumala on valinnut minut, Astrid, sinä et voi vahingoittaa minua, mutta minä voin tukea sinua, oih, mitä minä puhun! Tänä hetkenä Jumala on vuodattanut rakkautensa sydämeeni niin runsaana, etten edes käsitä, että olet mitään rikkonut.«

Ja hyvin lempeästi kuningas nosti tuon värisevän olennon maasta, ja tukien hellästi Astridia, joka yhä vielä nyhkytti ja tuskin pysyi jaloillaan, Olavi Haraldinpoika palasi hän mukanaan kuninkaankartanoon.

MARGARETA FREDKULLA

Näin tapahtui silloin kun Margareta Fredkulla, jonka piti ratsastaa Norjaan ja mennä naimisiin kuningas Maunu Paljasjalan kanssa, saapui Länsigötanmaalle Storgårdsbyn kylään, joka sijaitsee joen etelärannalla kappaleen matkaa Kungahällan yläpuolella.

Ihan ensin olivat molemmat eukot, Katri Wullum ja Valpuri Toot, jotka olivat olleet Suursalolla sammaleita keräämässä, nähneet vilaukselta kuninkaantytären korkealta kallionkielekkeeltä. He olivat heti viskanneet taakkansa maahan ja syöksyneet kylään kertomaan, että kaukana metsätiellä ratsasti jotain valkeata ja ihanaa, että kauniita ihmisiä kulki eteenpäin puiden alla. Muttei yksikään kuulijoista ottanut uskoakseen heitä. »Voi teidän sumeita silmiänne!« he huusivat. »Se ei ole voinut olla kuninkaantytär, se on ollut vain rämeistä kohoavaa usvaa, jota karkeloi punaisten petäjänrunkojen alla.«

Heti eukkojen jälkeen tuli Rasmus sysimiehenpoika juosten. Hänen silmänsä loistivat, ja hän oli kylään päästyään niin hengästyksissään, että saattoi tuskin puhua. Mutta niin pian kuin hän sai sanan suustaan, hän alkoi suurella äänellä huutaa: »Iloitkaa! Kuninkaantytär tulee! Olen nähnyt tuon ihanan hiljalleen ratsastavan eteenpäin puiden alla! Iloitkaa!«

Rasmus sysimiehenpoika oli seisahtunut sille kolmikulmaiselle paikalle keskellä kylää, missä oli kolmen tien risteys. Siellä seisoivat kolme talonpoikaa keskustellen keskenään, että sota Norjaa vastaan kohta syttyisi, ja kun he kuuluivat Rasmuksen puheen, luulivat he, että hän tahtoi pilkata heidän

onnettomuuttaan. »Karhunpenikka», sanoivat he ja uhkasivat häntä nyrkeillään, »pidä suusi kiinni jos tahdot säilyttää henkesi! Ei sanaakaan enää siitä, vaihdokas.»

Mutta Rasmus sysimiehenpoikaa ei saatu niin helposti vaikenemaan. Hän alkoi vielä kerran huutaa: »Kuninkaantytär tulee. Hongikon äänettömäin lintujen minä kuulin visertävän hänelle tervehdystään. Missä hän riensi eteenpäin, siellä orava kapusi alas puunlatvasta ja istui hiljaa pisimmälle oksalle, häntä koholla ja silmät kuin kekäleet kiiluen. Ja metso kohosi lentoon puiden välistä jyristen kuin ukkonen.»

Hänen sanottuaan tämän syöksyi Pekka-seppä esiin ja tarttui Rasmusta korvaan. »Kuninkaantytären», sähisi hän, »sanotko, että olet nähnyt kuninkaantytären! Se oli haltija, ymmärrätkö, kaunis metsänhaltija. Kuninkaantytär ei tule. Herra paratkoon, kuninkaantytär ei tule!»

Mutta vaikk'ei kukaan tahtonut uskoa huhua, levisi se silmänräpäyksessä kaikkialle kylään, ja väkeä saapui joka taholta kolmikulmalle kuuntelemaan mitä pojalla oli sanottavaa. Storgårdsbyn kylä oli suurimmaksi osaksi poltettu poroksi viimeksikuluneina sotavuosina ja nyt siellä törrotti parhaastaan vain mustia raunioita, joille ei sodan uhkan vuoksi uskallettu rakentaa uusia taloja. Mutta kellareista ja kurjista maakuopista, missä asuivat, hiipivät ihmiset riutuneina ja ryysyisinä esiin. He kulkivat hyvin hiljaa ja rohkenivat tuskin lähestyä Rasmus sysimiehenpoikaa, ikään kuin eivät olisi uskaltaneet kuulla hänen sanomaansa.

Mutta kun Pekka-seppä näki, että yhä useampia saapui, hän nipisti poikaa korvasta niin lujasti, että tämä vaikeroi. Samalla seppä koetti viisain sanoin saada poikaa vaikenemaan.

»Älä laske pilaa meistä talonpoikaparoista, meistä jotka asumme rajamaassa näinä kovina aikoina, jolloin pohjolan kuninkaat eivät säilytä rauhaa», hän sanoi. »Me olemme lampaita, jotka on erotettu laumasta. Karhut meitä ahdistavat, me olemme kuiluun pudonneet. Joka päivä ja joka hetki me katselemme kuoleman julmia kasvoja.»

Sepän puhuessa saapui yhä useampia talonpoikia paikalle. Sieltä tuli eräs Hallvard niminen, joka eilen oli ollut niin varma uuden sodan syttymisestä, että oli asettanut aarrearkkunsu maantielle ja käskenyt kaikkia ohikulkevia ottamaan siitä mitä halusivat. Ja sieltä tuli Västergårdin väki, joka oli vaihtanut koko perintönsä olueen ja ruokaan ja odotti sotaa rypien synnissä, ja viimeksi tulivat erään pienen, kylän laidassa olevan talon asukkaat, jotka olivat äsken polttaneet itse kaiken heinänsä ja teurastaneet karjansa, ettei norjalaisilla olisi niistä hyötyä.

Kun seppä näki kaikkien näiden ihmisten tulevan yhä vielä äänettöminä ja hiljaisina, mutta silmät mielipuolisina palaen, pelkäsi hän mihin he ryhtyisivät, jos heitä nyt uskoteltaisiin toivomaan rauhaa.

»Etkö ymmärrä, että se oli metsänhaltija?» hän sanoi jälleen Rasmukselle ja puhui niin kovaa, että kaikki olisivat kuulleet. »Se kuljeksi siellä metsässä mairien ja kääntää silmänne, sysimiehet. Tietänet toki, että metsänhaltija on selvillä, että kuningas Inge piti rauhankokousta viime kesänä Norjan Maunun kuninkaan kanssa Kungahällassa. Se tietää kyllä, että silloin sovittiin rauha rakennettavaksi siten, että Inge-kuninkaan tytär saapuisi Norjaan ja menisi naimisiin kuningas Maunun kanssa. Ja kun metsänhaltija nyt ymmärtää, että me kaikki kuljeksimme ja tähystelemme rauhanneitsyttä, niin se kääntää silmämme ja näyttäytyy kuninkaantytärenä. Se pitää ilvehtimisestä, se peikko.»

Rasmus sysimiehenpoika seisoi hiljaa ja kuunteli hartaana Pekka-seppää, niin että tämä luuli saaneensa pojan asiasta vakuuttuneeksi ja laski hänet irti. Mutta heti kun Rasmus pääsi vapaaksi, hän alkoi huutaa entistä kovemmin: »Kuninkaantytär tulee, minä olen nähnyt kuninkaantytären.»

Ja jotta häntä olisi uskottu, hän alkoi kertoa kruunusta, joka oli kuin helmikasteinen kukka, ja satulaverhosta, joka loisti koreana kuin kärpässiäni.

Mutta silloin erkani joukosta vanha eukko Sigrid Toorintytär. Hän heilutti keppiään korkealla ilmassa ja alkoi huutaa:

»Kuka sanoo, että kuninkaantytär tulee? Minä tiedän, minä, mitä tulee. Koko pitkän talven istuin yksin pirtissä ja näin savun tupruavan liedestä. Mutta joka ilta oli savu täynnä merkkejä. Se täyttyi silmissäni olennoilla, jotka olivat varustautuneet keihäin ja rautapaidoin. Ja minä tiedän, mitä merkitsee, kun savu on täynnä sotamiehiä. Ne ennustavat, että jonakin pimeänä yönä sotamiehet hiipivät tänne meidän nukkuessamme. Me emme kuule heidän tuloaan, sillä me nukumme, mutta heräämme, kun punainen kukko alkaa kiekua katolla, kun olemme tukehtumisillamme savuisissa pirteissämme, kun Norjan kuninkaan väki kohottaa voitonhuudon palavien seinien ulkopuolella.»

Ihmiset värisivät pelosta kuullessaan Sigrid Toorintytären puhuvan, mutta sysimiehenpoika asettui ihan hänen tielleen.

»Minä en välitä teidän savupilvistänne», hän sanoi. »Minä olen nähnyt kuninkaantytären. Hienona ja kauniina hän loistaa kruununsa alla.»

Pekka-seppä, joka pelkäsi että noiden poloisten toiveet heräisivät taas rauetakseen, karkasi Rasmus sysimiehenpojan kimppuun ja laahasi hänet maakuoppaan, missä hänen pajansa oli. Hän pisti pojan sinne ja vieritti käytävän suulle suuren kiven, joka oli ovena.

Mutta Rasmus huusi herkeämättä:

»Minä olen nähnyt kuninkaantytären, ja minun mielestäni teidän pitäisi iloita hänen tulostaan.»

Mutta tuskin Pekka-seppä oli saanut tieltään sysimiehenpojan, kun eräs mies, joka oli kuljeksanut vuosikausia lainsuojattomana Suursalolla, saapui kylään. Nahkapuvussaan ja pitkä parta leikkaamattomana hän muistutti villieläintä, mutta hän nauroi ääneen ilosta juostessaan ja heiluttaessaan vihreää oksaa päänsä yläpuolella rauhanmerkinä. Hän juoksi koko kylän halki, pysähtyi jokaisen mustuneen raunion kohdalle ja huusi niin kovaa, että hänen äänensä kantautui maakuoppiin asti, joissa ihmiset asuivat: »Kuninkaantytär tulee. Minä olen nähnyt kuninkaantytären.»

Niin saapui lainsuojaton myös Folke Lagmanin suureen taloon ja huusi yhtä kovaa siellä kuin muuallakin. Mutta Folke Lagman, kuultuaan hänen äänensä, astui esiin vanhana ja kumarana kellarikäytävästä ja sanoi hänelle: »Rauha olkoon sinulle, sinä lainsuojaton. Ei sinun tarvitse tulla valhe suussasi viekoittelaksesi meiltä anteeksiantoa. Minä päästän sinut pannasta. Älä palaa enää takaisin metsään. Me olemme itse kuin lainsuojattomia, emme tuomitse ketään lähtemään maanpakolaisena luotamme.»

»Miksi et tahdo uskoa minua?» sanoi lainsuojaton. »Etkö muista, että kuningas Inge on luvannut lähettää rauhanneitsyen tänä keväänä?»

Kun hän sanoi tämän, loi vanhus häneen väsyneen ja toivottoman katseen. »En tiedä minä mitään siitä, että nyt on kevät», hän sanoi. »Ystäväni, meille poloisille talonpojille on nyt syksy ja kevät yhdentekevä. Jääköön hanki puolestamme sulamatta pellolle, sillä auramme ei viillä siihen vakoa. Jääköön sade pilvistä putoamatta, ja siemen maatkoon maassa itämättä ja versomatta. Me emme kylvä emmekä korjaa eloa. Me istumme hiljaa ja odotamme perikatoa.»

Mutta tällä välin tuli metsästä köyhiä erämiehiä ja orjia, jotka olivat karannet herrainsa palveluksesta, ja kertoivat uutisen väelle, joka oli kokoontunut kolmikulmalle. Toivo syttyi moneen silmäpariin, mutta vanha eukko Sigrid Toorintytär istui yhä synkeänä ja puhui unistaan.

»Voi sitä ken toivoo, ennen kuin on nähnyt kuninkaantytären omin silmin», hän huusi. »Kun hän välkkyvänä ratsastaa metsänreunassa hopealla kengitetyllä varsallaan, kun helminen kruunu loistaa yli laakson, silloin voivat rajatalonpojat ruveta toivomaan.»

Tuskin hän oli sanonut sen, kun Katri Wullum ja Valpuri Toot huudahtivat: »Jumalan äiti, auta meitä!» ja loivat katseensa metsänrantaan, minne tie johti tiheästä metsästä kuin kellariholvista.

Silloin alkoivat kaikki huutaa toisilleen: »Tulkaa tänne ja katsokaa! — Mitä tämä on? Jumalan äiti, auta meitä! — Varjostakaa kädellä silmiänne ja katsokaa metsää kohti!»

»Eikö sieltä tule neito kauniin saattueensa kera? Näemmekö kaikki hänet?»

Kaikki nuo säikähtyneet ja metsistyneet ihmiset alkoivat huutaa ja kurotella käsiään.

»Eikö se ole haltija?» huusivat he. »Eikö tämä ole peikon ilveitä? Näemmekö kaikki kuninkaantytären?»

He lankesivat polvilleen ja alkoivat rukoilla ja laulaa hurskaita lauluja. He kiirehtivät kellotapuliin ja soittivat koetellakseen, oliko tuo kaunis neito peikko, joka pelkäsi kellojen kuminaa.

Mutta kun vanha, pitkänäköinen Sigrid Toorintytär huomasi, että tummasta metsästä ratsasti neito esiin, ei hän epäillyt, vaan huusi ensimmäisenä:

»Oi rakkahin, suloisin, aamunvalo ja kukka. Sinä et ole haltija, sinä olet kuninkaantytär. Kiittäkää, ylistäkää! Oi armahin, että vihdoinkin saavuit! Että ratsastat tähän laaksoon!»

Sigrid Toorintytär heilutti keppiä korkealla päänsä yläpuolella ja riensi kuninkaantytärtä vastaan jäljessään kaikki kansa.

»Rakkahin, suloisin, aamunvalo ja kukka!» huusivat kaikki hänelle.

Ja kun he olivat aivan lähellä häntä, he huusivat:

»Rakkahin, suloisin, sinä loistat kauniina kruunusi alla. Vedä silkkihuntu silmiltäsi! Suo että näemme sinut oikein.»

He tunkeutuivat ihan lähelle suurta, mustaa ratsua, joka astui juhlallisena purppuraloimessaan ja suuret töyhdyt keinuen korvanjuuressa, harja jaettuna palmikkoihin, joihin oli kiedottu kultasiteitä.

»Rakkahin, suloisin!» he huusivat. »Se on varmaan siivo, tuo suuri musta hevonen! Rakkahin, sinä vihdoinkin saavuit!»

Margareta Fredkullan ratsua seurasi monta jaloa herraa ja rouvaa hänen isänsä maasta, mutta hänen hevosensa edessä kulki köyhä talonpoika, joka kantoi murtunutta keihästä ja huusi herkeämättä:

»Tässä ratsastaa ihana rauhan neitsyt. Tässä ratsastaa Margareta Fredkulla!»

Koko ajan ratsastaessaan rajamaan halki oli kuninkaantytär nähnyt ilon ja rauhallisuuden leviävän kansaan. Mihin ikinä hän oli saapunut, hän oli nähnyt talonpoikien painavan auran maahan ja perheenäitien levittävän kankaita valkenemaan. Nälkäinen karja oli laskettu laitumelle, nuoret olivat jälleen uskaltaneet koristella itseään rannerenkain ja sormuksin. Kypärät ja miekat oli viskattu asearkkuun.

Missä ikinä hän oli kulkenut, siellä olivat lapset ja naiset rientäneet kukkasin ja hennoin kevätlehvin häntä vastaan. Ja Suursalolla oli vanha, metsäläistä muistuttava sysimies tullut juosten ja kutsunut hänet majaansa ilahduttaakseen häntä pakkasen puremilla marjoilla.

Muttei tuota kaunista kuninkaantytärtä ollut missään tervehditty sellaisella ilolla kuin Storgårdsbyn kylässä.

Pari miestä tarttui hevosen ohjaksiin ja alkoi varovasti taluttaa sitä alamäessä.

»Jumala sinua siunatkoon!» he huusivat hänelle. »Jumala siunatkoon kauniita kasvojasi! Jumala siunatkoon sinua, Fredkulla!»

Seurueen laskeutuessa Suurkartanonkylää kohti juoksivat talonpojat kuninkaantytären rinnalla ja kertoivat läähättäen hänelle, miten olivat kärsineet ja odottaneet. He puhuivat hänelle kaikesta, mitä olivat kokeneet pitkän sodan aikana.

Kun he vihdoinkin olivat saapuneet kolmikulmalle, tempasi Fredkulla itselleen ohjokset ja pysäytti suuren ratsun. Hän ei ollut milloinkaan ennen nähnyt niin suurta kurjuutta. Hän loi katseensa palaneihin raunioihin ja ryöstettyihin taloihin ja katseli noita poloisia ihmisiä. Ja hänen silmänsä tulvahtivat täyteen kyneleitä.

Mutta silloin talonpoikaisnaiset suutelivat hänen käsiään ja huusivat hänelle, etteivät he enää olleet surullisia, koska hän oli tullut. Nyt oli rauhanneitsyt heidän keskellään, nyt loppuu heidän kärsimyksensä.

»Älä ajattele meitä, Fredkulla», he sanoivat, »älä itke kurjuuttamme. Ajattele kuningas Maunua, tuota suurta sankaria, jonka omaksi sinä tulet. Hymyile lempeästi hänelle. Hivle ajatuksissasi hänen pitkä, vaaleata, silkinharvaista tukkaansa.»

Ja kun kuninkaantytär yhä istui hiljaa hevosen selässä ja itki, alkoivat he kaikki lohduttaa häntä.

»Nyt ei ole aikaa itkeä, neito», he huusivat. »Katsohan, tässä on joki ja tuonpuoleisella rannalla on Norja, siellä on laivoista rikas Kungahälla, missä ylkäsi sinua odottaa. Jumala sinua siunatkoon! Kuningas kyllä varmaan iloitsee sinä hetkenä, jolloin saa sulkea sinut syliinsä.»

»Katso, neito, nyt tiedetään jo joen molemmilla rannoilla, että olet saapunut. Katso ilotulia, jotka syttyvät joka kummulla! Katso, kansaa tulvii joelle! Ja kuule, että he tuolla ovat oppineet jo huutamaan: 'Terve, Fredkulla'. Sinä voit kuulla sanat, ne kaikuvat selvästi yli veden.»

Mutta Fredkulla ei voinut lohduttautua, vaan piteli yhä murheissaan hevosta paikoillaan ja silmäili vuoroin kutakin. Hän näki heidät ryysyisinä ja sairaina, hän näki heidät niin metsistyneinä, etteivät enää olleet ihmisten kaltaisia.

Silloin hän nosti korkealle kätensä merkiksi siitä, että tahtoi puhua, ja kaikki vaikenivat hänen ympärillään.

Niin puhui Margareta Fredkulla kolmikulmalla Storgårdsbyn poltetussa kylässä, ja kaikki nuo köyhät ihmiset kuuntelivat häntä, ja häntä kuuntelivat myöskin ne korkeat herrat ja rouvat, jotka ratsastivat hänen saattueessaan.

»Minä tahdon, että te kaikki muistatte sen, mitä nyt lupaan Jumalan ja kaikkien pyhain kautta: Niin kauan kuin kieleni voi puhua, niin kauan kuin veri virtaa sydämessäni, niin kauan minä toimin rauhan töissä.»

Tässä hän vaikenä, ikään kuin olisi käsittänyt, että lupauksessa piili vaara, ja sitten hän lisäsi: »Vaikka se veisi minulta hengen ja onnen.»

Tehtyään tämän lupauksen kuninkaantytär nosti iloisena katseensa eikä itkenyt enää. Hän ohjasi hevosensa eteenpäin tietä, joka johti lauttauspaikkaan.

Mutta tiepuolen vehreällä nurmella istui pieni paimenpoika. Hän oli aivan yhtä iloinen kuin muutkin ja tahtoi antaa kuninkaantytarelle parhaansa. Hän alkoi laulaa hänelle pientä rakkauslaulua kaukaisesta pohjolan kuninkaasta, joka kaipasi idän keisarintytärtä.

Ja jälleen istui Fredkulla hiljaa hevosensa selässä ja kuunteli poikaa, joka lauloi korkealla ja kirkaalla äänellä:

Yks on, mi valvomahan yökausiks sitoo minut, yks on, mi minun estää iloja nauttimasta, tuo idän kaunis impi, mi valtakuntans' suojaa, Matilda, sotijalo, keisarin tumma tytär.

Kodissa parempaa ei kuin ylväs, kaunis vaimo. Nyt murhe mua seuraa tupahan, tantereille. Kun käräjiltä palaan, se ratsullani istuu. Saa omaksein en koskaan tytärtä keisarin ma.

Niin kuului laulu, ja kun kuninkaantytär oli kuunnellut sen loppuun, hän hymyili pojalle ja kysyi, kuka oli laulun sepittänyt.

Eikä yksikään ymmärtänyt estää paimenpoikaa, vaan tämä vastasi kysymykseen, ylpeänä siitä että osasi vastata:

»Kuningas Maunu on sen laulun sepittänyt ajatellessaan Matilda, keisarin tytärtä.»

Oi sitä surua, joka silloin valtasi lempeän Fredkullan.

»Onko kuningas Maunu sepittänyt tuon laulun?» hän huudahti. »Mitä tekisin silloin minä hänen luonaan, joka kaipa Itämaan keisarintytärtä? Minusta ei hän ole sepittänyt lauluja, jotka kiertävät miehestä mieheen yli koko maan. Minua kohtaan ei hänen sydämessään ole lainkaan rakkautta.»

Ja suuresti kauhistuen kuulivat talonpoikaparit, miten neito kutsui saattuettaan.

»Oi rakkaat herrat ja hyvät rouvat, seuratkaa minua takaisin kotiin! Armahtakaa minua, isäni hyvät palvelijat! Sallikaa ettei minun tarvitse mennä kuningas Maunun luo. Ettekö kuulleet tuota laulua? Minua ei hän kaipa, tuo mies. Hän kaipa vain ihanaa keisarintytärtä.»

Tämän sanottuaan Fredkulla kuuli, miten kansanjoukko, joka seisoa tiepuolella odottaen, huusi korkealla äänellä: »Terve, Fredkulla!» Ja kaikkien niiden tuhansien, jotka tulivat suuresta Kungahällasta häntä vastaan, hän kuuli moniäänisenä kaikuna toistavan: »Terve, Fredkulla!»

Mutta neito yhä valitti ja rukoili.

»Rakkaat hyvät herrat ja jalot rouvat, viekää minut kotiin! Ettekö kuulleet tuota laulua? Mehän teemme rikoksen kuningasta kohtaan. En voi pakottaa itseäni kantamaan kuningattaren nimeä. Kotiin minä vain tahdon.»

Tavan takaa huusivat ne, jotka seisoivat etäällä joen molempien rantain partaalla: »Fredkulla! Fredkulla!»

Silloin tukki Fredkulla käsin korvansa. Hän oli jo kääntänyt hevosensa ja hoputti äänekkäästi sitä eteenpäin.

»Oi kunpa kansa vaikenisi», hän sanoi. »Fredkullaa he huutavat, mutta syntynee kai rauha, vaikk'en minä saavukaan. Kuningas Maunu ei ryhdy sotaan minun tähteni. Hänestä on vain mieluisaa, että palaan kotiin.»

Yhä vain jatkoivat ne, jotka seisoivat tiepuolella ja odottivat saadakseen huutaa Fredkullaa. Mutta ne jotka seisoivat lähellä alkoivat kysellä ja ihmetellä: »Mihin hän ratsastaa? Mihin hän ratsastaa?»

Ja nähdessään, että hän aikoi ratsastaa metsää kohti, syöksyivät he hänen jälkeensä.

»Kuule, kuninkaantytär, kuule mitä tämä vanha vaimo sanoo!» huusivat he. »'Minun pääni vapisee vuosien taakan alla', hän sanoo, 'riistääkö sota nyt minulta poikani?'»

»Nyt, kuninkaantytär», huusivat he, »nyt lukitaan kaikki ovet koko laaksossa! Nyt avataan asearkut! Talonpoika tempaa auransa maasta! Mitä tarkoitat tukkiessasi käsin korvasi? Sinun täytyy kuulla, kuulla, kuulla!»

»Fredkulla!» huusivat he ajaessaan häntä takaa. »Fredkulla, me emme uskalla heittää viljaa maahan! Fredkulla, meidän tyttäremme ei saa pitää häitään tänä vuonna! Fredkulla, kun talomme ovat palaneet, nostavat vanhat vaimot herjausriu'un raunioille ja piirtävät siihen sinun nimesi, Fredkulla, Fredkulla!»

Koko Storgårdsbyn kylän väki seurasi häntä. He huusivat hänen ympärillään, kaikki nuo onnettomat ihmiset.

»Fredkulla, ajattele meitä kun me kaadumme! Kun karja ryöstetään meiltä, ajattele meitä! Kun me kostamme sukulaistemme puolesta, ajattele meitä! Kun me teemme hurjia tekoja, ajattele meitä! Ajattele meitä, kuten me tulemme aina ajattelemaan sinua!»

»Sinä et saa ratsastaa kotiin, neito, sinä et saa ratsastaa luotamme. Mitä vanhoit äsken, sinä lupauksenriikkoja? Kuuletko, mitä kansa huutaa sinulle joen vastaiselta rannalta?»

Ja Storgårdsbyn kylän väki riehui Fredkullan ympärillä ja heittäytyi tielle hänen eteensä.

»Ruumiittemme yli, neito, voit ratsastaa kotiisi», he huusivat.

Mutta muutamat suutelivat hänen käsiään ja pyysivät hiljaa ja kauniisti: »Oi pysähdy, älä ratsasta luotamme!»

Hän näki, etteivät he aikoneet hänelle pahaa. Mutta tuo poloinen, köyhä, sodan uuvuttama kansa ei tiennyt muutakaan keinoa. Muutamat tarttuivat hevosen ohjiin kääntääkseen sitä.

Fredkulla pysäytti silloin ratsunsa, vaikka tiesikin hyvin, että olisi saanut vahingoittumatta ratsastaa kotiinsa, sillä vaikka muutamat metsässä elävät hurjat miehet ja lainsuojattomat, joille hän oli luvannut anteeksiannon, nyt uhaten kohottivatkin puukkonsa häntä kohti, niin suutelivat he kuitenkin samassa hänen hameenliepeitään.

Hän viuhautti ratsuraipallaan keskelle joukkoa ja huusi: »Pois tieltä!» Silloin talonpojat vetäytyivät etäämmä ja jäivät seisomaan epätoivon masentamina. He näkivät, että Fredkulla oli niin tuskissaan, etteivät uskaltaneet pyytää häneltä armoa.

»Tapahtukoon sinulle kuten tahdot, neito», he huusivat. »Tiesi on vapaa.»

Fredkulla istui hiljaa, ja hänen kaihoisa katseensa suuntautui kohti kaukaisia, metsää kasvavia kukkuloita. Niiden takana oli koti, minne hän olisi tahtonut paeta niinkuin haavoittunut eläin pakenee luolaansa. Kauan hän istui niin ja tuijotti hehkuvan kuumien silmin, joiden jokainen kyynel oli kuivunut.

Sitten kuninkaantytär käänsi hevosesensa aivan hiljaa ja ratsasti jälleen laaksoa kohti.

Hän kääntyi takaisin yksin, vapaaehtoisesti, sen vuoksi että rakasti suurta, ihanaa rauhaa.

Jälleen hän kulki laaksoa kohti, muttei reippaasti ja iloisesti, vaan askel askeleelta.

Hiljaa ratsasti Fredkulla alas mäenrinnettä Storgårdsbyn kylään ja eteenpäin palaneiden raunioiden ohi alas joelle ja lauttauspaikkaan.

Kansa hiipi hiljaa hänen jäljessään ja kuiskutti, ettei neitoa saanut häiritä, ettei hänen tekoaan uskaltanut ylistää.

Ylitettyään joen suurella lauttausveneellä Fredkulla laskeutui hevosen selästä ja seisoi katsellen veteen. Ja hän alkoi hiljaa puhua itseksensä:

»Näetkö nyt tuota suurta vesimäärää, joka järkähtämättömästi rientää mereen. Hentojen aaltojen on empimättä heittäydyttävä voimakkaan helmaan, vaikkakin tämä näyttää katkeralta ja kauhealta. Vaikka joki löytäisikin matkallaan pienen, rauhallisen, kaislanseppelöimän poukaman, ei se koskaan saa viipyä siellä. Ja jos se tahtoisikin palata takaisin rauhaisaan metsälähteeseensä, ei se suinkaan voi sitä tehdä. Sen on riennettävä vain eteenpäin, alati ja järkähtämättä eteenpäin. Katso, sellainen on kohtalo. Sinun tulee olla tuollainen hento aalto, joka vierii maailman rauhattomuuteen ja lauhduttaa sen katkeruutta.»

Mutta tällä välin on Kungahällasta saapunut muutamia ylväitä ratsumiehiä, jotka nyt lähestyvät lauttauspaikkaa.

Nostakoon jo neito katseensa maasta! Nähköön hän kuningas Maunun! Tämän kypärässä on kultainen jalopeura, kuninkaallinen tunnus, joka myös loistaa hänen yläpuolellaan hulmuavasta lipusta

ja hänen punaisista silkkivaatteistaan. Nähköön neito hänet, hän itse on Pohjolan jalopeura! Katso miten hänen pitkät silkkinkarvaiset hiuksensa liehuvat harteilla, katso hänen ylpeätä ryhtiään, katso hänen silmiensä soturinilmettä.

Nyt hän saapuu. Tomu pilvenä tuprahtaa hänen edessään. Hän saapuu. Hän erottuu mustana varjona illan kajastuksessa ratsastaessaan yli kentän, ja tanner vapisee hänen ratsunsa alla. Nosta silmäsi, neito, ja hymyile yljällesi! Älä ajattele enää, että mieluummin heittäytyisit noiden nopeiden kavioiden alle, joiden kumean kaiun kuulet, ja kohtaisit kuoleman!

RAGNHILDSHOLMAN KUNINGATAR

Oli kerran kuningas, joka tuli ratsastaen idästä pitkin Nordre-joen vartta mennäkseen Kungahällaan. Vuoden loppupuoli oli käsissä. Ilma oli raskas ja taivas harmaa, kuten syysmyöhään usein on.

Polku, jolla kuningas ratsasti, mutkitteli yli mättäisten rantaniittyjen. Siellä täällä kohosi saraheinämättäistä leppiä, ja tiepuoleenkin niitä oli kasaantunut, ikään kuin ne olisivat olleet uteliaita näkemään ohiratsastajaa. Vieläpä niitä oli tunkeutunut tien ylikin, niin että kuninkaan oli vaikeata pujotella ratsuineen niiden lomitse.

Vuodenaika oli niin myöhäinen, että kaikki puut olivat varistaneet lehtensä ja elämä kuollut metsissä ja niityillä. Kesän lehdet olivat maassa harmaina ja lakastuneina, ja pitkät syysateet olivat sulloneet ne yhteen limaiseksi verkoksi, jonka alla lukemattomat hämähäkit ja etanat nukkuivat talviuntaan.

Oli harmaata ja usvaista, ja kuningas ajatteli: »Eipä tämä ole suinkaan erittäin kaunis tie kuninkaan ratsastaa.»

Mutta suoraan vetisestä rantaniitystä, miltei ihan tiepuolesta, kohosi kaunis Fontinvuori.

Sen juurta ympäröi heleänkeltainen hiekkajuova, sitten vuoren seinämä kohosi kappaleen matkaa pystysuorana ja paljaana, ja tämän yläpuolelle kapealle pengermälle oli ryhmittynyt sinisenvihreitä petäjiä. Ylempää oli vuoren pinta rikkoutunut, ja sitä kohtaa huuhtelivat pienet, kirikkaat purot, sitten seurasi rivi valkovartisia ja punaruskearivaisia koivuja, sitten jälleen hiekkajuova. Mutta sen yläpuolella kohosivat vuoren mahtavat, alastomat, harmaanpunertavat seinämät aina ylös tummanvehreään kuusimetsään saakka, joka sankkana ja elinvoimaisena yleni vuoren litteältä laelta.

Mutta kuningas ei iloinnut tuon kauniin vuoren läheisyydestä, sillä sumua leijui vuorensinämällä, ja pilvenrepaleet peittivät sitä ja kaikista sen onkaloista ja puista nousi harmaata sadeusmaa. Ja sen vuoksi näytti tuo monivärinen Fontin kuninkaasta yhtä harmaalta kuin kaikki muukin.

Kuningas huokasi raskaasti ja syvään ratsastaessaan lepikössä, joka varisti ikään kuin sateena hänen ja hänen hevosensa ylle raskaita pisaroita.

Siinä ratsastaessaan hän tunsu äkkiä mielensä niin haikeaksi, että tuskin oli ennen tuntenut sellaista surua. »Niinhän se aina on», hän ajatteli. »Kaikkialle minne joudun on harmaata ja sateista. Jos purjehdin merellä, niin nousee sumu, jotten näe edes kättäni, ja jos lähden ratsastamaan jonakin yönä, niin peittyy kuu tummimpaan pilveen, ettei sen tarvitsisi valaista minua.

»Luulenpa, että jos läksisin taivaaseen», tuumi kuningas, »niin olisivat kaikki tähdet sammuneet päästyäni sinne.

»Samoin on asianlaita, mihin ikinä ryhdynkin», raivosi hän ja pusersi nyrkkiään siinä ratsastaessaan. »Toiset, joista on tullut kuninkaita, ovat saaneet osakseen upeutta, kunniaa, mainetta ja loistoa, mutta minä olen oikea kuningas Harmaja. Kapinoita vain saan ajatella, ja aivan vähäinen osa maata taipuu tottelemaan minua. Toista oli niiden vanhojen kuninkaiden, jotka istuivat Upsalassa ja hallitsivat koko maata. Kelpasi heidän olla kuninkaina.

»Jumala on varmaan säätänyt kohtaloni iäti tällaiseksi», hän virkkoi itsekseen.

Mutta samalla hän kapinoi ajatusta vastaan eikä tahtonut uskoa sitä. Hän pysäytti hevosensa ja odotti kuulevansa linnun liverrystä. Se olisi ollut hänelle merkinä siitä, että hän oli väärässä.

Mutta taivas oli kauttaaltaan harmaa ja vuori usman peitossa, ja kaikki linnut olivat lähteneet maasta. Ainoa ääni, joka rämeellä kuului, oli vesipisarain kevyt helähtely niiden vierittyä niin pitkälle

lepänoksain neniin, etteivät ne voineet enää pysytellä siinä kauemmin, vaan putosivat maahan.

Kuninkaan pää vaipui yhä syvemmälle.

»Minä tahtoisin nähdä jotakin hehkuvan punaista», hän sanoi. »Haluaisin nähdä jotakin sysimustaa, jonka syvyydessä kulta kimmeltää, minä tahtoisin kuulla kirkasta laulua ja helisevää naurua.»

Jälleen hän katsoi ympärilleen, mutta kaikki oli ennallaan, ja hän huomasi, että tuo muuten niin välkkyvä jokikin vyöryi tummana kuin yö kaislarantojensa keskellä.

Hän oli niin masentunut, että kaikki, mitä hän omisti, näytti hänestä rumalta ja arvottomalta. Hän ajatteli hyvin rakennettua kuninkaankartanoaan, ikään kuin se olisi ollut kurja salotölö. Kaikki hänen voittonsa vaihtuivat tappioiksi, ja kaikki hänen alamaisensa tuntuivat hänestä hävyttömiltä konnilta tai köyhiltä kerjäläisiltä.

»Mutta kaikkea tuota vastaan voisi vielä taistella», hän ajatteli, »ellei minulla olisi kuningatartani. Se on kovinta kaikesta. Elämä on muutenkin kyllin raskasta, mutta minua kidutetaan vielä sillä, että minun pitää ajatella tuota naista. Huoli valtakunnastani ei suo minulle hetkenkään lepoa. Ja kuitenkin vaativat ihmiset, että säilytän uuden taakan hartioilleni.»

Sillä asian laita oli niin, että kuningas oli naimisissa erään norjalaisen kuninkaantytären kanssa, ja hänen kuningattarensa oli hyvin rikas ja mahtava, mutta onnettomuudeksi oli kuningas vihitty häneen kuningattaren ollessa vielä lapsi.

Heidän oli täytynyt sen vuoksi, ettei kukaan olisi tullut ja ottanut häntä, ryhtyä erinäisiin toimenpiteisiin, mutta nyt tuntui kuninkaasta, että hän paljon mieluummin olisi menettänyt kuningattarensa.

Aina hääpäivästä saakka oli kuningatar asunut pienellä kalliosaarella, joka oli Nordre-joessa vastapäätä Kungahällaa ja jota nimitettiin Ragnhildsholmaksi. Sinne oli rakennettu kivinen torni, jotta hän saattaisi kasvaa siellä kaikessa turvassa, kunnes ehtisi siihen ikään, että kuningas saattaisi viedä hänet hoviinsa.

Mutta kuningas oli koko ajan ollut valtakunnassaan, eivätkä he olleet kertaakaan tavanneet. Ja vaikka kuningas vallan hyvin tiesi, että kuningatar oli jo varttunut neidoksi, ja vaikka monet muistuttivat, että hänen pitäisi nyt noutaa puolisonsa kotiin, ei hän ollut voinut lähteä noutamaan tätä hoviin.

Hän syytti kapinoita, hän syytti vaikeata aikaa, ja vuosikautia hän antoi kuningattaren olla tuossa harmaassa tornissa muutamien häntä vartioivien vanhojen rouvien seurassa, eikä tällä ollut muuta nähtävää kuin harmaa joki.

Nyt kuningas oli vihdoinkin lähtenyt noutamaan kuningatarta. Mutta hänen ajatellessaan tätä oli hänet vallannut sellainen alakuloisuus, että hän oli eronnut saattueestaan saadakseen ratsastaa yksin ja häiritsemättä surussaan.

Hän pääsi nyt lepikestä ja ratsasti avaralle niitylle. Jos olisi ollut kesä, olisi hän nähnyt siellä suuria lehmä- ja lammaslauvoja, mutta nyt se oli ihan autio, ei näkynyt muuta kuin tallattua maata ja paljain syötyjä heinämättäitä. Ja kuningas kannusti ratsuaan ja karautti niityn yli niin nopeasti kuin saattoi, ettei olisi tullut vielä entistä alakuloisemmaksi.

Hän oli urhoollinen mies, ja jos kuninkaantytär olisi ollut vankina lumotussa linnassa, missä jättiläiset ja lohikäärmeet olisivat vartioineet häntä, niin olisi kuningas tullut täyttä laukkaa ratsastaen ja vapauttanut hänet. Mutta kaikeksi onnettomuudeksi istui kuninkaantytär tornissaan odottaen häntä, eikä yksikään koko avarassa maailmassa estänyt häntä omistamasta tätä.

Kuningas katui katkerasti, että oli mennyt naimisiin hänen kanssaan. »Kaikki suuri ja ylväs ja kaunis kielletään minulta», hän sanoi. »Ei sitäkään minulle suoda, että saisin taistella ja kilpailla vaimostani.»

Ja hän ratsasti yhä hitaammin, sillä nyt kohosi tie ylös jyrkälle vuorenkukkulalle, ja alhaalla alkoi Kungahällan pitkä tie.

Mutta kukkulan huipulta näki kuningas selvästi edessään pienen Ragnhildsholman, missä hänen kuningattarensa istui ja odotti häntä.

Hän näki, miten synkkänä se lepäsi keskellä mustaa jokea, hän näki harmaiden turvepengerten kiertelevän pitkin kuihtunutta maata, hän näki tornin harmaat kiviseinät. Kaikki näytti hänestä kammottavalta ja pelottavalta.

Ei ollut edes kanervamätästä, joka olisi punertanut häntä vastaan, ei vihreätä kortta, joka olisi

loistanut penkereiltä. Syksy oli tehnyt tehtävänsä innolla ja tositoimella kulkiessaan yli maan.

Mutta kuningas kaipasi salamoivan punaista ja sysimustaa, joka kullassa välkähtelee, eikä uskonut sitä täältä löytävänsä.

Mitä kauemmin hän katseli tornia, sitä paremmin hän ymmärsi, että se oli ikään kuin kasvanut itse kalliosta. Hänestä tuntui mahdottomalta, että ihmiset olivat voineet luonnollisella tavalla pystyttää sen. Itse vuori oli tahtonut kerran kasvaa, kuten maa kasvaa metsää ja ruohoa, ja siten oli torni syntynyt. Ja hän ymmärsi, miksi siitä oli tullut niin raskas ja kammottava ja painostava.

Ajatellessaan nyt tässä ympäristössä varttunutta kuningatariaan hän oli varma, että tämän täytyi olla karkeasti hakatun kivikuvan kaltainen, jollaisen hän oli nähnyt erään kirkon sisäänkäytävän yläpuolella. Hän ei voinut kuvitellakaan tätä muuksi kuin harmaaksi hahmoksi, jolla oli pitkät, liikkumattomat kasvot ja litteä ruumis ja jonka kädet ja jalat olivat kahta vertaa pitemmät ja kahta vertaa leveämmät kuin yhdenkään ihmisen milloinkaan oli ollut.

»Mutta se on kohtaloni», ajatteli kuningas ja ratsasti eteenpäin.

Ja hän tuli niin lähelle lauttauspaikkaa, että vartija toisella rannalla nosti torven huulilleen puhaltaakseen merkin hänen tulostaan, ja nostosilta vedettiin ylös, ja vankan tornin portti avautui hänen edessään.

Mutta silloin kuningas nosti päänsä ja pysäytti hevosensa. »Minä olen sittenkin kuningas», hän ajatteli, »eikä yksikään ihminen voi pakottaa minua tekemään mitä en tahdo. Ei yksikään koko maailmassa saa minua lähtemään tuon kivikuvan luo. Tottahan minulla pitää olla jotakin iloa siitä, että olen kuningas.»

Ja niin hän käänsi hevosensa ja ratsasti takaisin samaa tietä kuin oli tullutkin. Hän ratsasti myrskyn tavoin eteenpäin, ikään kuin olisi pelännyt joutuvansa vangiksi, eikä hiljentänyt vauhtiaan, ennen kuin oli päässyt rantaniityillä kasvavaan lepiin Fontinvuoren juurella.

Ja kuningatar sai istua harmaassa tornissaan surren ja kaivaten. Ja hänen poskensa olivat pehmoiset ja huulensa salamoivan punaiset, hänen tukkansa aaltoileva ja sysimusta ja kultasitein solmittu, hänen äänensä kirkas kuin laulu ja hänen naurunsa helisevä.

Mutta mitä hyötyä siitä oli kuninkaalle? Hän ratsasti pois pitkin kaitaa lepikkotietä. Ja joskaan ei ollut vähemmän vetistä ja kosteaa hänen ympärillään kuin äsken, niin ei ollut enemmänkään kuin viime kerralla hänen siitä ratsastaessaan.

Kungahällan kuningattaria, 1899.

End of Project Gutenberg's Kungahällan kuningattaria, by Selma Lagerlöf

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KUNGAHÄLLAN KUNINGATTARIA YNNÄ MUITA KERTOMUKSIA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of

this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work

is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.